

AGRO SMART
PORTAL PAMETNE POLJOPRIVREDE

PRIRUČNIK ZA NOVINARE KOJI IZVEŠTAVAJU O POLJOPRIVREDI

www.agrosmart.net

Naziv izdanja:

**Priručnik za novinare koji izveštavaju o
poljoprivredi**

Autori:

Sladana Gluščević

Miloš Katić

Vanja Velisavljev

Lektura i korektura:

Nemanja Đatkov

Dizajn i prelom:

Nemanja Đatkov

Izdavač:

Info centar za ruralni razvoj Agrosmart

Lasla Gala 1, Novi Sad

<https://agrosmart.net/>

ISBN-978-86-906014-0-0

Novi Sad, april 2023. godine

Objavlivanje ovog izveštaja podržala je Evropska unija. Stavovi izraženi u ovom istraživanju isključivo su stavovi autora i ne odražavaju nužno zvanične stavove Evropske unije.

**#EY
3A TEBE**

SADRŽAJ

Uvodnik	5
Biti novinar	6
Novinarstvo: definicija i značenje	6
Principi savremenog novinarstva.....	6
Značaj medija	7
Poljoprivredno novinarstvo	7
Važna tema u kriznim vremenima	8
Istorija poljoprivrednog novinarstva.....	8
Poljoprivredno novinarstvo u Srbiji	9
Biti poljoprivredni novinar	9
Najčešće teme u poljoprivrednom novinarstvu	10
Dezinformacije	12
Kome se poljoprivredni novinar obraća?.....	13
Kako da napišete tekst, pripremite prilog.....	15
Najvažniji ekonomski i društveni pojmovi	16
Ekonomski pojmovi	16
Društveni pojmovi	18
Osnovni pojmovi u poljoprivrednom novinarstvu	19
Poljoprivreda u Srbiji – najvažnije činjenice	19
Zakonodavni okvir u poljoprivredi Srbije	20
Agrarna politika	20
Mere zemljišne politike	21
Ekonomske mere agrarne politike	21
Agrarni budžet.....	22
Vrste podsticaja u aktuelnim merama agrarne politike	23
Udeo poljoprivrede u nacionalnoj ekonomiji	24
Izvori finansiranja u poljoprivredi i agrobiznisu Srbije	24
Mere podrške iz IPARD programa	25
Zajednička poljoprivredna politika	25
Poljoprivredno gazdinstvo	26
Struktura poljoprivrednih gazdinstava	26
Državno poljoprivredno zemljište	27
Licitacije državnog poljoprivrednog zemljišta	27

Sistem za identifikaciju zemljišnih parcela	27
Obim, struktura i kvalitet poljoprivrednog zemljišta.....	28
Stočni fond i stočarska proizvodnja	28
Radna snaga i produktivnost	28
Obim i struktura poljoprivredne proizvodnje	29
Tržište poljoprivrednih proizvoda	29
Robne rezerve	30
STO - Svetska trgovinska organizacija	30
CEFTA - Sporazum o slobodnoj trgovini na Balkanu	30
Bezbednost hrane i veterinarska politika	31
Direkcija za nacionalne referentne laboratorije	31
Fitosanitarna politika	31
GMO	32
Najvažniji pojmovi u veterini	32
Najvažniji radovi u poljoprivredi.....	32
Analitičko agrarno novinarstvo	33
Istraživačko agrarno novinarstvo	33
Korisni izvori i alati za istraživački rad novinara u oblasti poljoprivrede i povezanim delatnostima.....	34
29 korisnih izvora i alata koji će olakšati vaša istraživanja	34
Podkast, savremeni audio i video format u poljoprivrednom novinarstvu.....	55
Zaključak	57
Literatura	58

UVODNIK

Priručnik za agrarne novinare namenjen je studentima novinarstva koji su na početku profesionalnog puta, novinarima koji imaju angažman u novinskim redakcijama ili su se pak obreli u novim kanalima komunikacije poput socijalnih mreža, kao i novinarima zainteresovanim za teme iz oblasti poljoprivrede i onima koji bi da nauče više o njima.

Poljoprivreda je vitalni sektor privrede koji uključuje širok spektar aktivnosti, a pored toga što obezbeđuje hranu i druge proizvode, bila je i ostaće važan izvor zapošljavanja i prihoda za ruralne zajednice širom sveta. Danas se poljoprivreda suočava sa nizom izazova, uključujući potrebu za proizvodnjom više hrane za rastuću globalnu populaciju, uz istovremeno minimiziranje uticaja na životnu sredinu i prilagođavanje efektima klimatskih promena. Sve u svemu, reč je o iznimno važnoj oblasti privrede i društva, globalno i na nacionalnom nivou. Ona ne dotiče samo poljoprivredne proizvođače već i profesionalce u poljoprivredi, to jest one koji rade u podržavajućim sektorima, odnosno prehrambenim industrijama, semenskim kompanijama, industriji mineralnih đubriva, mehanizacije, opreme, IT sektoru... Takođe, tiče se donosioca odluka, naučne zajednice, zagovornika ekologije i održivosti i na kraju, svih potrošača, odnosno građana koji su sve više zainteresovani za pitanje porekla hrane, tehnologije proizvodnje i njenog uticaja na životnu sredinu i društvo.

Iz novinarskog ugla gledajući, poljoprivreda je nepregledno more tema, nepresušan izvor, vrelo informacija. Pa ipak, poljoprivrednih tema nema dovoljno ni u svetskim ni u domaćim medijima. Razloga za to je više, a smatramo da dobrim delom leže i u novinarskoj zajednici. Novinare, sem ako nisu specijalizovani za tu oblast, poljoprivreda uglavnom ne zanima u toj meri da bi o njoj učili kako bi pokazali da znaju o čemu pišu i kako bi pravilno informisali publiku. Ali, ako pođemo od toga da novinarstvo služi javnom interesu tako što informiše i obrazuje javnost o važnim pitanjima, onda poljoprivredno novinarstvo svakako mora da bude više zastupljeno. A, ako se držimo i drugih postulata naše profesije, kao što je onaj da novinar mora uvek da ono što radi poistoveti sa tačnošću, integritetom i profesionalnošću, onda se znanje o poljoprivredi podrazumeva. Zbog toga smo odlučili da novinarima, kako onima koji su duboko uplovili u poljoprivredu, tako i onima koji bi tek da zaplivaju, raščistimo prilaz, olakšamo im razumevanje osnovnih pojmova, ukažemo na ono što bi morali znati ako žele profesionalno da izveštavaju o ovim temama, da napišu problemsku priču, analitički ili istraživački članak, da intenziviraju rad na polju informisanja i edukacije građana i građanki, u koriste cele zajednice, u javnom interesu.

Deo priručnika za agrarne novinare odnosi se na javno dostupne baze podataka koje mogu biti od velike koristi bilo da je reč o svakodnevnom izveštavanju ili analitičkom i istraživačkom novinarstvu u oblasti poljoprivrede. Reč je o desetinama besplatnih baza podataka koje pokrivaju sve sektore poljoprivrede, daju generalije o proizvodnji, tržištu, spoljotrgovinskim kretanjima, firmama u agrobiznisu, sklopljenim poslovima, resursima poput zemljišta, vode, šuma, te o nekretninama, imovini, registrima proizvođača i drugim zabeleškama koje olakšavaju novinarski rad. A budući da je poljoprivreda pogodna, bogata temama i izdašna za izveštavanje i u štampanim i elektronskim i digitalnim medijima, te lako prilagodljiva novim tehnologijama, donosimo i kratak vodič za pokretanje i realizaciju savremenog audio i video formata – podkasta.

BITI NOVINAR...

Novinari koji profesionalno rade svoj posao pridržavaju se novinarskih principa kao što su tačnost, pravičnost, objektivnost i transparentnost. Posvećeni su tome da javnosti pruže tačne i pouzdane informacije i svesni su da nose odgovornost za javnu reč.

Profesionalizam, poštovanje etičkih standarda i obaveza da javnost informišu o temama od javnog interesa postulati su profesije kojih se novinarke i novinari bezuslovno moraju pridržavati. Striktno poštovanje Kodeksa novinara Srbije i opšteprihvaćenih moralnih normi ni u kom slučaju se ne može dovoditi u pitanje kada je o bavljenju novinarskim poslom reč.

Iz Kodeksa novinara Srbije¹:

Dužnost je novinara da slede profesionalne i etičke principe sadržane u Kodeksu, i da se suprotstave pritiscima da te principe prekrše.

Obaveza je novinara da tačno, objektivno, potpuno i blagovremeno izvesti o događajima od interesa za javnost, poštujući pravo javnosti da sazna istinu i držeći se osnovnih standarda novinarske profesije – “alfa i omega“ je novinarske profesije i prva tačka odeljka Istinitost izveštavanja.

Pravo je medija da imaju različite uređivačke koncepte, ali je obaveza novinara i urednika da prave jasnu razliku između činjenica koje prenose, komentara, pretpostavki i nagađanja...

NOVINARSTVO: DEFINICIJA I ZNAČENJE

Novinarstvo je profesija čijim obavljanjem novinari, kao pojedinci, u medijima kao organizacijama, prikupljaju, obrađuju i plasiraju informacije koje služe na dobrobit građanima i društvu. Da bi objektivno opisali i prikazali događaje, ljude i ideje koji imaju značaj za pojedince i društvo, novinari koriste različite metode istraživanja i proučavanja društva.

Novinar je profesionalac rukovođen najvišim moralnim imperativima i etikom profesije koja podrazumeva otpornost na sve vrste posrednih i neposrednih uticaja na proces novinarskog izveštavanja. Novinarstvo je, tehnološki gledano kompleksna profesija koja uključuje veliki broj zanimanja, pojedinaca, te ideja a koji zajedno kulminiraju u svoj finalni proizvod- pouzdan informativni sadržaj. U savremenoj društvenoj strukturi novinarstvo zauzima širok prostor i ulazi u svaku poru savremene društvene prakse, od poljoprivrede do filozofije. U metodološkom smislu novinarstvo funkcioniše kao otvoreni sistem koji je u stalnom dinamičnom razvoju u međuzavisnosti sa brojnim činiocima iz različitih društvenih struktura.²

Principi savremenog novinarstva

Glavna funkcija novinarstva je da iznese na videlo činjenice i opažanja važna za članove zajednice, odnosno da bude u službi javnog interesa. Novinari bi stoga trebalo da imaju potrebne veštine, znanje i iskustvo, kao i prirodne i stečene moći zapažanja i rasuđivanja. Novinar ima iste obaveze kao nastavnik ili tumač. Dok sloboda štampe treba da se čuva kao vitalno pravo čovečanstva, ona mora da trpi određena eksplicitna ograničenja da bi zadovoljila

¹ <https://savetzastampu.rs/dokumenta/kodeks-novinara-srbije/>

² (Vreg, F, 1975: 222)

društvene potrebe. Sloboda štampe ne podrazumeva promovisanje bilo kakvog privatnog interesa novinara suprotno opštem blagostanju. To je način na koji profesionalni novinari ne objavljuju takozvane vesti iz raznih izvora, a da ne potkrepe njihovu vrednost kao vesti i po formi i po sadržaju.

Značaj medija

Masovni mediji dosežu široku publiku, naročito u današnje vreme. Sada je medij svaki kanal koji može da prenese informaciju: tradicionalni (novine, TV, radio) ali i novi – portali, društvene mreže, takozvani socijalni mediji.

Jedna mreža za emitovanje danas može da dosegne milione ljudi u isto vreme. Svet je u eri novih komunikacionih sistema koji omogućavaju velikom broju građana da redovno i efikasno komuniciraju jedni sa drugima. Da bi u potpunosti iskoristili interaktivne informacione sisteme koje omogućava kompjuterska tehnologija, građani moraju ostati toliko dobro informisani da mogu adekvatno i efikasno obavljati svoju dužnost i ubrzati proces razvoja u različitim društvenim oblastima.

Savremeni komunikacioni sistemi brzim protokom odražavaju filozofiju i dostignuća društva u svim sferama i utiru put homogenosti kulture – ne samo u svojoj geografskoj celini već i šire.

Novinarstvo je objavljivanje vesti i pogleda na različite aspekte ljudskih aktivnosti u novinama i periodičnim publikacijama. U širem smislu, funkcije novinarstva su da prenesu nacionalne politike javnosti i da vlade na lokalnom i centralnom nivou budu informisane o javnim potrebama. Takođe ukazuje na reakciju javnosti na vladine politike i odluke. Pored toga, obaveštava javnost i vladu o događajima i dešavanjima u zemlji i inostranstvu.

U modernim vremenima, horizont novinarstva se proširio i prevazišao granice pukog izveštavanja o političkim, kao i zabavnim i ekonomskim vestima. Pošto je sredstvo masovnih komunikacija, on obavlja funkciju društvenog odnosa između ljudi koji imaju identične interese. Dakle, nalazimo književne, političke, ekonomske i naučne časopise kao i kućne ili industrijske časopise, koji zadovoljavaju interese svojih čitalaca.

POLJOPRIVREDNO NOVINARSTVO

Poljoprivredno novinarstvo je vrsta novinarstva koja se fokusira na izveštavanje i pisanje o temama u vezi sa poljoprivredom, kao što su proizvodnja useva, stočarstvo, naučna istraživanja i razvoj u oblasti poljoprivrede, agrobiznis, tržište, hrana, energija i druga pitanja koja utiču na farmere i ruralne zajednice. Poljoprivredno novinarstvo obično se posmatra u kontekstu ekonomskog novinarstva, grane novinarstva koja prati i analizira trendove u ekonomskom stanju društva. Međutim, ono duboko zalazi i u druge oblasti – društvo, politiku, kulturu... Recimo, pojam ruralnog razvoja je širi od poljoprivrede a poljoprivredno novinarstvo ga tretira. Tu se onda poljoprivredno novinarstvo širi i vam agrarnih tema, uliva se u socio-ekonomske, socio-političke... Ruralni razvoj je proces unapređenja kvaliteta života i ekonomskog blagostanja ljudi koji žive u ruralnim područjima. To znači da aktivnosti vezane za ruralni razvoj imaju za cilj i društveni razvoj, a važne su i sa aspekta kulture. Takođe, ruralni razvoj značajno je pitanje sa političkog stanovišta - poljoprivreda je često kritičan deo ruralnih ekonomija, a vlade vode politike koje imaju za cilj da podrže razvoj ruralnih zajednica.

Veza između poljoprivrede i politike je složena i višestruka budući da poljoprivreda igra ključnu ulogu u ekonomskoj, socijalnoj i ekološkoj politici u mnogim zemljama. Recimo, ta se povezanost može videti na polju bezbednosti hrane - vlade često igraju ulogu u obezbeđivanju adekvatnog snabdevanja hranom. Ovo može uključivati politike vezane za poljoprivredne subvencije, trgovinske sporazume i programe pomoći u hrani. Na polju trgovine takođe se vidi veza poljoprivrede i politike - poljoprivredni proizvodi imaju značajan udeo u međunarodnoj trgovini, a vlade mogu pregovarati o trgovinskim sporazumima koji utiču na uvoz i izvoz ovih proizvoda. Kada je o politikama životne sredine reč – veza i tu postoji budući da vlade mogu primeniti politike za rešavanje ovih pitanja, kao što su programi očuvanja ili propisi o upotrebi đubriva i pesticida.

U nekim zemljama poljoprivredni interesi mogu imati značajnu političku moć, bilo kroz lobiranje ili kroz predstavljanje u vladi. Ovo može uticati na politike vezane za poljoprivredu i druga pitanja.

Poljoprivreda je, kao tema, prisutna u štampanim, elektronskim i internet medijima, na društvenim mrežama, to jest na svim kanalima koji u savremeno doba mogu da prenesu informacije.

Kada je o žanrovima reč, bez obzira na definiciju ili klasifikaciju, možemo reći da poljoprivrede ima u svim. Ako delimo žanrove po broju aktera, poljoprivreda je zastupljena i u monološkom (vest, izveštaj, osvrt, komentar, esej, recenzija), i u dijaloškom (intervju, polemika, panel diskusija), kao i u polifonijskom (reportaža, feljton, anketa).

Važna tema u kriznim vremenima

Cilj poljoprivrednog novinarstva je da informiše i obrazuje javnost o važnim pitanjima i dešavanjima u poljoprivredi. Poljoprivredne teme važan su deo javnog diskursa, jer utiču na bezbednost hrane, životnu sredinu i ekonomiju.

Međutim, generalno, poljoprivredne teme ne dobijaju toliko medijske pažnje kao druge, poput politike, zabave i sporta. Može se izdvojiti nekoliko poljoprivrednih tema koje se često prate u medijima, kao što su: klimatske promene i njihov uticaj na poljoprivredu, upotreba pesticida i đubriva u poljoprivredi, uticaj poljoprivrednih praksi na životnu sredinu, razvoj i upotreba novih poljoprivrednih tehnologija, kao što su genetski modifikovani usevi i precizna poljoprivreda, ekonomija poljoprivrede, uključujući cene roba, subvencije i trgovinsku politiku, bezbednost hrane i regulisanje prehrambene industrije, radne prakse u poljoprivredi i imigraciona politika. U medijima poljoprivreda dobija znatno više prostora u kriznim vremenima, što se pokazalo i tokom pandemije kovid -19 i rata u Ukrajini. Takvi događaji istaknu ključnu ulogu poljoprivrede i značaj rada poljoprivrednika na obezbeđivanju sigurnosti hrane i održavanju stabilnog snabdevanja namirnicama. Štaviše, poljoprivreda je u obe krize odigrala važnu ulogu u promovisanju mira i stabilnosti na globalnom nivou.

Istorija poljoprivrednog novinarstva

Ako uzmemo u obzir podatke o prvim novinama u istoriji, koji dosežu do 15. veka, onda ne možemo reći da poljoprivredna publicistika prati tu istoriju.

Smatra se da su najstarije poljoprivredne novine koje su još uvek u optičaju „Farmerski

almanah“, prvi put objavljene 1818. Postoji nekoliko drugih novina koje su takođe dugo bile u opticaju, uključujući “The Farmer’s Magazine”, koji je prvi put objavljen u Ujedinjenom Kraljevstvu 1793. godine, i “The Rural New Yorker”, koji je prvi put objavljen u Sjedinjenim Američkim Državama 1850. I jedne i druge novine pružale su vesti i informacije o poljoprivredi duže od jednog veka.

Još uvek izlaze:

The Farmer’s Advocate, osnovan 1866. godine, izlazi u Ontariju, Kanada

The Prairie Farmer, osnovan 1841. godine, izlazi u Illinoisu, SAD

Farmer iz Ohaja, osnovan 1822. godine, izlazi u Ohaju, SAD

Farmer’s Gazette, osnovan 1785. godine, izlazi u Škotskoj

Poljoprivredno novinarstvo u Srbiji

U Registru medija Srbije postoji preko 30 medija specijalizovanih za oblast poljoprivrede. U najvećem broju registrovani su kao onlajn mediji. Međutim, taj podatak ne može biti pouzdan i ne daje pravu sliku o izdavačima i agrarnim medijima iz nekoliko razloga. Kao prvo, nisu svi mediji registrovani. Nadalje, među onima koji jesu ima i onih koji su ugašeni i ne proizvode nikakav sadržaj, a veliki je broj medija koji se bave ovim temama, imaju stranice i dodatke, specijalizovane emisije ili dodatke posvećene poljoprivredi a nisu tako prijavljeni.

Navedimo podatak da je samo jedna organizacija civilnog društva registrovala četiri medija, tri onlajn i jedan štampani, a da su dva od njih u kategoriji koja u Registru medija ima naziv „neusklađeni mediji“.

U Srbiji, prema podacima Agencije za privredne registre iz 2022. godine, zvanično radi 2.508 medija, ali tom brojkom nisu obuhvaćeni oni koji nisu registrovani kao medijske kuće a plasiraju takve sadržaje na internetu. Generalno, veoma je velik broj medija u Srbiji ali, naprotiv, to nije u korelaciji sa plurazimom u medijima niti zavidnim nivoom profesionalizma. Slično je sa poljoprivrednim medijima – sve ih je više a kvalitet je često upitan. Brze promene dešavale su se naročito u internet sferi. Portali specijalizovani za poljoprivredu u poslednjih nekoliko godina niču kao pečurke posle kiše ali je malo kvalitetnog proizvedenog sadržaja. Uopšte, proizvodnja sadržaja na ove teme je skromna, generiše se tuđi sadržaj, plasiraju iste vesti... S jedne strane poljoprivredni portali imaju dodatu vrednost jer se ove teme retko nađu u “velikim medijima”. Ali, istovremeno, prilično jednostavna procedura pokretanja portala uz male troškove i minimalne resurse omogućuje svakome ko poseduje osnovni nivo digitalne pismenosti i donekle se razume u poljoprivredu (što i nije uslov) da postane medij što u pitanje dovodi vrednosti imanentne profesionalnom novinarstvu.

Najstariji specijalizovan agrarni list u Srbiji je novosadski Poljoprivrednik koji je prvi put izašao 2. decembra 1956. godine. Poljoprivrednik, informativno-stručno glasilo za selo i poljoprivredu, objavljuje se i dalje, dva puta mesečno.

Biti poljoprivredni novinar...

Poljoprivredni novinar je autor ili urednik specijalizovan za oblast izveštavanja – poljoprivrede. Može da izveštava o širokom spektru pitanja kao što su primarna poljoprivredna

proizvodnja, prerada poljoprivrednih proizvoda, ruralni razvoj, bezbednost hrane i održivost, kao i ekonomska i politička pitanja koja utiču na privredu i tržište. Ne postoji definicija agrarnog novinara niti bilo kakav postupak licenciranja ili sertifikacije. Poljoprivredni novinari mogu imati iskustvo u poljoprivrednoj delatnosti, mogu imati završene poljoprivredne fakultete, iskustvo u radu na farmi ili u industriji agrobiznisa. Ali, najčešće to nije slučaj. Važno je da su, u prvom redu, zainteresovani za pitanja koja se tiču poljoprivrede, poljoprivrednika i ruralne zajednice i, naravno, da vladaju novinarskim umećem. Moraju da imaju dobre veštine pisanja i izveštavanja i sposobnost da prenesu složene informacije na pristupačan način široj publici.

Poljoprivredno novinarstvo nije atraktivno za mnoge novinare, pogotovo mlade. Iz razgovora sa studentima i novinarima koji su na programima stažiranja u medijima ili novinarskim i medijskim udruženjima obično stičemo dojam da mladi agrarno novinarstvo vide kao novinarstvo nižeg ranga, neretko ga potcenjuju premda ne poseduju ni bazično znanje o njemu. Tokom studija se s njim ne sreću jer ono nije u programima. Za ove se teme uglavnom zainteresuju kada počnu da rade u nekoj redakciji, kada se upoznaju s radom starijih kolega, kada dobiju priliku ili zadatak da obiđu sela, poljoprivredna gazdinstva, da izveste o nekom događaju iz ruralnih sredina, da isprate protest poljoprivrednika, dodelu ugovora o finansiranju investicija na gazdinstvima, skupštinske sednice na kojima se pojavi ovo pitanje, sednice skupštinskog odbora za poljoprivredu...

Biti poljoprivredni novinar nije manje zahtevno nego biti politički ili ekonomski novinar. Štaviše, podrazumeva, i poznavanje ekonomije i poznavanje politike. Naravno, i znanje o poljoprivredi. Nije novinar ni ekspert za finansije, ni za makroekonomiju, ni političar niti selekcionar ili neki drugi poljoprivredni stručnjak. Od njega se ne očekuje vrhunsko znanje o svim tim oblastima. Ali, neophodno je da novinar pokaže razumevanje teme i to na visokom nivou. U slučaju agrarnog novinarstva mora da poseduje zadovoljavajući nivo znanja i o ekonomiji i o politici i o društvu i naročito o poljoprivredi. Mora, povrh toga, znački i vešto da prenese informaciju do konzumenta polazeći pritom od toga da onaj kome se obraća ne poseduje sva ta znanja ali da je važno da bude pravovremeno i pouzdano obavешten. E, tu dolazi na ispit novinarsko umeće – kako tešku i nerazumljivu temu predstaviti i preneti na jednostavan način. Jedno je urediti i preneti saopštenje Republičkog zavoda za statistiku o procentu učešća poljoprivrede Srbije u ukupnom BDP-u, a drugo objasniti šta to znači, navesti primere razvijenih i manje razvijenih zemalja kada je o tome reč, uporediti učešće poljoprivrede i prehrambene industrije Srbije sa drugim granama koje grade nacionalni BDP. Jer, ako kažemo da poljoprivreda učestvuju u BDP-u Srbije sa blizu sedam odsto, to kod čitalaca i slušalaca izaziva pozitivnu reakciju. Stvara se slika o uspešnosti naše poljoprivrede i značaja za privredu zemlje. Međutim, kada se prikažu i podaci nekog drugog relevantnog izvora, na primer Svetske banke, o učešću poljoprivrede u generisanju BDP-a za nekoliko evropskih zemalja, dobije se drugačija slika. Kada neka zemlja ima visok udeo poljoprivrede u generisanju BDP-a, onda je sigurno da je to siromašna zemlja sa nerazvijenom privredom. Bilo bi dobro da se prikaže i grafikon koji pokazuje jasnu inverznu vezu u evropskim zemljama između visine dohotka i značaja poljoprivrede. Jednostavno rečeno: što važnija poljoprivreda, to slabija privreda.

Najčešće teme u poljoprivrednom novinarstvu

Kako se savremeno društvo razvija, bilo da je reč o tehnološkim inovacijama, ekonomskim, socijalnim i političkim promenama, tako se nameću i diverzifikuju teme u medijima. Globalno gledajući, nekoliko tematskih oblasti koje se tiču poljoprivrede su sada u trendu:

- Klimatske promene i njihov uticaj na poljoprivredu: Klimatske promene utiču na poljoprivredu na različite načine, uključujući ekstremne vremenske prilike, temperaturne fluktuacije, globalno zagrevanje... Ovo je tema koja dobija veliku pažnju u medijima, jer ima značajne implikacije na sigurnost hrane i globalnu ekonomiju.
- Genetski inženjering i biotehnologija u poljoprivredi: Napredak u genetskom inženjeringu i biotehnologiji transformiše poljoprivredu, sa genetski modifikovanim usevima, CRISPR-Cas9 uređivanjem gena i drugim tehnologijama koje podrazumevaju povećanje prinosa, jačanje otpornosti biljke na štetočine i bolesti i smanjenje potrebe za pesticidima i herbicidima.
- Organska, održiva i regenerativna poljoprivreda: Mnogi farmeri usvajaju održive i regenerativne poljoprivredne prakse kako bi smanjili uticaj poljoprivrede na životnu sredinu, poboljšali zdravlje zemljišta i povećali biodiverzitet. Ovo je tema koja se sve više obrađuje u medijima kako potrošači postaju sve više zabrinuti o ekološkim i društvenim uticajima njihovog izbora hrane.
- Rasipanje hrane i sigurnost hrane: Baca se bezmalo milijardu tona hrane godišnje, prema izveštaju Ujedinjenih nacija (Environment Program – UNEP). <https://www.unep.org/resources/report/unep-food-waste-index-report-2021>
- Poljoprivreda i trgovina: Poljoprivreda je glavna komponenta međunarodne trgovine, a pitanja kao što su carine, subvencije i trgovinski sporazumi mogu imati značajan uticaj na poljoprivrednike i globalno snabdevanje hranom. Mediji pomno prate ove teme, jer imaju potencijal da utiču na cene, lance snabdevanja i trgovinske odnose između zemalja.

Poslednjih godina bilo je nekoliko skandala u medijima koji se tiču poljoprivrede. Evo nekoliko primera:

- Kontaminacija pesticidima: Upotreba pesticida u poljoprivredi je sporno pitanje već dugi niz godina. U nekim slučajevima, kontaminacija pesticidima je dovela do skandala i opoziva prehrambenih proizvoda. Na primer, 2016. godine herbicid glifosat je pronađen u nekoliko popularnih žitarica za doručak, što je dovelo do široko rasprostranjene zabrinutosti javnosti i poziva na veću regulaciju upotrebe pesticida. Reč je o široko korišćenom herbicidu koji se obično koristi za suzbijanje korova i neželjene vegetacije. Godinama se već u institucijama i u naučnim krugovima vodi rasprava o izbacivanju iz upotrebe ovog herbicida. Evropska komisija je dozvolila upotrebu glifosata do kraja decembra 2023. godine <https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/glyphosate>
- Dobrobit životinja: Dobrobit životinja je značajno pitanje u poljoprivredi, posebno u industriji mesa i mleka. Skandali kao što su maltretiranje životinja na fabričkim farmama, upotreba hormona i antibiotika u stočnoj hrani i pogrešno označavanje mesnih proizvoda su opširno praćeni u medijima.
- Prevara sa hranom: Prevara u hrani je rastući problem u poljoprivrednoj industriji, sa izveštajima o pogrešnom obeležavanju i falsifikovanju prehrambenih proizvoda. Na primer, 2013. godine u Evropi je izbio skandal kada je otkriveno da je konjsko meso zamenjeno govedinom u raznim mesnim proizvodima.
- Poljoprivredne subvencije: Raspodela poljoprivrednih subvencija je uvek zanimljiva tema, pri čemu neki farmeri i poljoprivredna preduzeća primaju velike sume novca iz vladinih programa. Mediji su pokrivali skandale poput zloupotrebe sredstava, lažnih potraživanja i sukoba interesa u koje su uključeni političari i poljoprivredna industrija.

- Korišćenje zemljišta i krčenje šuma: Ekspanzija poljoprivrede dovela je do krčenja šuma i uništavanja prirodnih staništa u mnogim delovima sveta. Skandali koji uključuju nelegalno korišćenje zemljišta, uništavanje zaštićenih područja i kršenje prava starosedelaca su opširno propraćeni u medijima.

Dezinformacije

Kakva treba da bude informacija u medijima:

- egzaktna
- proverena i proverljiva
- pravovremena
- kompletna
- aktuelna i zanimljiva
- od javnog značaja

Naravno, jednako važi i za agrarno novinarstvo. Usudili bismo se reći – i najvažnije budući da poljoprivredni mediji pišu o najvažnijim prirodnim resursima kakvi su voda ili zemljište, te o egzistencijalnim potrebama ljudi – hrani, odnosno bezbednosti hrane i zdravlju. To su osetljive teme, neprofesionalnim izveštavanjem o njima može se kod konzumenata tih informacija izazvati strah po život.

Primera je, naročito u onlajn medijskoj sferi, napretek, kako u domaćim tako i stranim medijima.

Veoma dugo je, recimo, aktuelna priča (posebno na društvenim medijima) u kojoj se tvrdi da genetski modifikovani (GM) usevi izazivaju rak i druge zdravstvene probleme podstičući konfuziju i zabrinutost među poljoprivrednicima i potrošačima. Iako nauka nije dala poslednju reč o GMO, zahvaljujući medijskim napisima veoma je rasprostranjen strah i nepoverenje prema ovim usevima, koji se široko koriste u poljoprivredi za poboljšanje prinosa useva, smanjenje upotrebe pesticida i povećanje nutritivne vrednosti.

U domaćim medijima možemo naići na slične objave:

“Ovih sedam namirnica izazivaju rak” <https://informer.rs/magazin/ljubav-i-zdravlje/575974/zena-zdravlje-saveti-mlecni-proizvodi-dzem-pomfrit-kokice>

Prema Kodeksu novinara Srbije, novinar ne sme među ljude unositi neopravdan strah niti ulivati lažne nade.

“Novinar koji namerno, naročito zbog „atraktivnosti“ teksta/priloga, podstiče neutemeljene strahove i nade čitalaca/gledalaca/slušalaca, na najekstremniji način krši etički kodeks”, jedna je od odrednica Kodeksa.

Evo i napisa u kojime se pominje prodaja zemljišta, odnosno sela: “Ovakav oglas još niste videli: Milivoje prodaje srpsko selo, razlog je tužan a evo koliko novca traži”. <https://www.blic.rs/vesti/drustvo/video-ovakav-oglas-jos-niste-videli-milivoje-prodaje-srpsko-selo-razlog-je-tuzan-a/1hwbhfb>

A reč je, zapravo, o tome da vlasnik imovine nekadašnje seoske zadruge, kao fizičko lice,

prodaje zgradu ove likvidirane zadruge i obradivo zemljište koje je u njenom sastavu. Selo niko nije prodavao već je fizičko lice prodavalo svoju imovinu.

Dezinformacije u poljoprivrednom novinarstvu, to jest objavljivanje obmanjujućih informacija ili pak mešanje činjenica i poluistina ili netačnih informacija prisutne su koliko i svakom drugom novinarstvu. Na novinaru je da prepozna manipulaciju i spreči svaki njen vid. Jedan od najčešćih vidova manipulacije u agrarnom novinarstvu je prikriveno oglašavanje ali i pokušaj plasiranja neproverenih informacija koje se predstavljaju kao činjenice.

Na primer, to može biti informacija o određenom usevu, sorti ili hibridu, poljoprivrednoj tehnici ili poljoprivrednom proizvodu. Ovo može uključivati lažne tvrdnje o sigurnosti ili efikasnosti hemijskih proizvoda koji se koriste u zaštiti useva, prinosu određenog useva ili nutritivnoj vrednosti prehrambenog proizvoda. Takve dezinformacije se mogu širiti kroz različite kanale kao što su društveni mediji, veb stranice sa vestima ili čak tradicionalne novinske kuće, a poljoprivredni novinar mora biti obazriv i kada izveštava sa nekog korporativnog događaja, recimo prezentacije proizvoda ili pak sa sajma poljoprivrede i prehrambene industrije. Kada govorimo o prikrivenom oglašavanju mislimo na plaćenu promociju proizvoda ili kompanije, a da se pritom ne navede da je o sponzorisanom članku reč. Još su frekventniji slučajevi u kojima kompanije (direktno ili preko marketinških agencija) šalju saopštenja medijima sa “upakovanim” informacijama o proizvodima.

Još jedan primer dezinformacija u poljoprivrednom novinarstvu može biti širenje lažnih informacija o efektima klimatskih promena na poljoprivredu. Ovo može uključivati lažne tvrdnje o efektima ekstremnih vremenskih pojava kao što su suše ili poplave, ili lažne tvrdnje o sigurnosti ili efikasnosti različitih poljoprivrednih tehnologija, kao što su precizna poljoprivreda ili biotehnologija.

Pristrasno pokrivanje poljoprivrednih politika i praksi: Ovo uključuje selektivno izveštavanje o informacijama koje podržavaju određenu političku ili ekonomsku agendu, dok se ignorišu ili umanjuju informacije koje su im u suprotnosti.

Promovisanje neproverenih ili neproverenih poljoprivrednih proizvoda: Ovo uključuje promovisanje proizvoda koji nisu adekvatno testirani na bezbednost ili efikasnost, što potencijalno dovodi u opasnost poljoprivrednike ili potrošače.

Kome se poljoprivredni novinar obraća?

Često novinari, naročito studenti i oni na početku karijere, koji nemaju jasnu sliku o sveobuhvatnosti i značaju izveštavanja o poljoprivredi i nemaju interesovanje za agrarne teme, ne uviđaju koliko su one relevantne i koliko utiču na sve ljude.

Hajde da stvari postavimo ovako i pomognemo novinarima u razumevanju značaja poljoprivrednih tema:

U procesu planiranja novinskog priloga važno je preći nekoliko pripremnih koraka. Jedan od njih je identifikacija ciljne publike. Pre nego što odaberete temu, važno je da razumete za koga pišete. Uzmite u obzir demografiju i interesovanja vaše čitalačke publike. Ko su potencijalni konzumenti vaših priča? Kao prvo, važno je da budete sigurni u to da kao agrarni novinar uvek možete da računate da čitalačku publiku. U kom obimu – to već zavisi od vase umešnosti. Uzmimo kao relevantno tržište za vaš proizvod - Evropsku uniju. Koga u ovoj zajednici država? Recimo, populaciju potrošača. Prema Eurostatu, statističkom

uredu Evropske unije, u ovoj zajednici živi oko 222 miliona potrošača. Ova cifra uključuje i jednočlana i višečlana domaćinstva. Svi potrošači kupuju hranu na dnevnom nivou. Pored toga što konuzumiraju hranu, konzumiraju i informacije o njoj. U Srbiji je u popisu stanovništva 2022. godine učestvovalo 2.520.854 domaćinstava <https://popis2022.stat.gov.rs/sr-Latn/>. Sva kupuju hranu i ona u najvećem procentu učestvuje u njihovoj ličnoj potrošnji (RSZ) <https://publikacije.stat.gov.rs/G2022/Pdf/G20225687.pdf> tako da je, po tome sudeći, i u fokusu njihovog interesovanja.

Dalje, uzmimo broj poljoprivrednih gazdinstava. I nosoci i članovi gazdinstava su ciljna grupa agrarnog novinara. Prema Eurostatu, statističkom uredu Evropske unije, u EU-27 (EU nakon povlačenja Ujedinjenog Kraljevstva) bilo je približno 10,3 miliona poljoprivrednih gazdinstava u 2020. Ovo predstavlja smanjenje od 2,3 odsto u odnosu na prethodnu godinu.

U Srbiji, prema podacima Uprave za agrarna plaćanja Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede ukupno je 460.639 poljoprivrednih gazdinstava. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku registrovanih individualnih poljoprivrednika bilo je 56.562 (u četvrtom kvartalu 2022.)

U procesu identifikacije ciljane publike imajte na umu i to da je Srbija najvećim delom ruralna i da, geografski posmatrano, konzumenata vašeg sadržaja ima u celoj zemlji, u svim njenim regionima i u svim starosnim grupama. Prema definiciji Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) ruralna područja u Republici Srbiji zauzimaju 79,5 odsto teritorije zemlje, koja obuhvata oko polovinu ukupnog stanovništva (58,7 odsto).

Dakle, publika nije problem – tu je. Kasnije ćete je, u daljem radu i razmišljanjima (a bilo bi dobro i u formi dokumenta koji će vam služiti kao instrument za rad) analizirati, definisati njene specifične potrebe, provlačiti kroz čitalački levak i kanalisati shodno različitim kategorijama poput kategorije mladih poljoprivrednika, stočara, ratara, prerađivača poljoprivrednih proizvoda, malih i srednjih preduzeća, finansijskih institucija...

Generalno, agrarno novinarstvo je usmereno na pojedince i organizacije zainteresovane za poljoprivredu i srodne industrije. Gruba podela konzumenata sadržaja koji se objavljuje u poljoprivrednim medijima mogla bi izgledati ovako:

- Poljoprivrednici (ratari, stočari, voćari, povrtari): Agrarno novinarstvo često pruža informacije o najboljim praksama za proizvodnju useva, uzgajanje stoke i druge aspekte biljne proizvodnje i stočarstva. Takođe može pokriti teme kao što su vladine politike, tržišni trendovi i nove tehnologije koje mogu biti od interesa za proizvođače u poljoprivrednom sektoru.
- Agrobiznisi: Kompanije proizvođača semena, đubriva i opreme, kao i prerađivači i distributeri poljoprivrednih proizvoda, zanimaju se za agrarne teme kako bi bili u toku sa tržišnim trendovima i razvojem jer to utiče na razvoj preduzeća.
- Istraživači i naučni radnici: Agrarno novinarstvo takođe može biti od interesa za istraživače i naučne radnike koji proučavaju poljoprivredu, prehrambene sisteme i srodne teme. Oni, prateći medije, mogu biti u toku sa novim nalazima istraživanja i trendovima kako bi ostali informisani i identifikovali oblasti za dalje proučavanje.
- Vladini zvaničnici i kreatori politike: Poljoprivreda je važan sektor mnogih ekonomija, a kreatori politike na svim nivoima vlasti prate agrarno novinarstvo kako bi bili informisani o pitanjima koja se odnose na sigurnost hrane, ruralni razvoj i održivost životne sredine.

- **Potrošači:** Građani mogu jednostavno biti zainteresovani da saznaju više o tome odakle dolazi njihova hrana, o procesima proizvodnje. Agrarno novinarstvo može da im pruži zanimljiv i informativan prozor u svet poljoprivrede.

Kako da napišete tekst, pripremite prilog...

U pripremi vašeg projekta, a to je članak, emisija ili neka druga forma, važnu ulogu ima i vaša stručnost i interesovanje. Jer, bićete motivisaniji da pišete o temi koja vas privlači, a posledično i sigurniji da će vaše pero ili mikrofonski izdrijeti dobar proizvod. Uzmite u obzir sopstvena interesovanja i bazu znanja kada birate temu i nemojte da vas demoralise ako je vaše znanje u toj pripremljivoj fazi na niskom nivou. Morate se svakako dobro potkovati njime.

Naravno, i u agrarnom, kao i u svakom drugom novinarstvu, morate biti u toku sa najnovijim vestima i trendovima u oblasti vašeg interesovanja. Ovo će vam pomoći da identifikujete teme koje su pravovremene i relevantne. Kada ste identifikovali potencijalnu temu, razmislite o različitim uglovima ili perspektivama koje možete istražiti. Procenite vrednost vaše teme: Zapitajte se da li je vaša tema vredna vesti. Da li ima potencijal da utiče na živote ljudi ili da izazove interesovanje i diskusiju? Da li je relevantna?

Ako su vam potrebne informacije koje nisu javno dostupne, morate koristiti različite novinarske tehnike da do njih dođete: da potrebna dokumenta pribavite uz pomoć svojih izvora, da dobijete informacije od izvora koje je neophodno nekako potvrditi, da dobijete izjave zvaničnika relevantnih za vašu temu, izjave stručnjaka, analitičara, različita istraživanja fakulteta, instituta...

Ali, uvek morate imati na umu da je odlazak na teren važniji od svega, bez toga nema agrarnog novinarstva. I poseta zelenoj pijaci može biti odličan način za prikupljanje informacija, učenje o trendovima i pronalaženje zanimljivih priča. Evo nekoliko saveta kako da na najbolji način iskoristite svoju posetu:

Informišite se o pijaci, kapacitetima, pitajte nadležno preduzeće ko su prodavci, koliko je među njima poljoprivrednih proizvođača, koliko nakupaca, koliki je dnevni promet, koliko je robe nabavljeno na veletržnici, odnosno kvantaškoj pijaci... Ovo vam može pomoći da pripremite pitanja i identifikujete potencijalne ideje za priču.

Razgovarajte sa prodavcima i pitajte ih o njihovim proizvodima, odakle dolaze i kako se uzgajaju ili proizvode. Ovo vam može pomoći da napišete detaljnije i tačnije priče.

Obratite pažnju na izgled, cene i proizvode dostupne na pijaci. Ovo vam može pomoći da identifikujete trendove i promene tokom određenog perioda.

Razgovarajte sa kupcima na pijaci i pitajte ih zašto dolaze na pijacu, šta im se dopada na njoj i šta kupuju. Ovo vam može pomoći da razumete čitalačku i pronađete ideje za priče.

Snimite fotografije i video zapise tržišta i njegovih dobavljača da biste ih koristili u svojim pričama. Obavezno tražite dozvolu pre nego što fotografirate pojedince.

A najvažnije je da posetu pijaci posmatrate kao novinarski zadatak koji nije degradirajući već, naprotiv, veoma važan. Dok prolazite pored tezgi po glavi će vam se motati ideje za članke. Prethodno prikupljene podatke o poreklu robe i prometu, uz izjave prodavaca, pretočićete u interesantnu priču o tome koliko na tezgama ima domaćih proizvoda, koliko uvoznih. Pa ćete uporediti te podatke sa onima koje dobijete u najvećim trgovinskim lancima – koliko u njima

ima voća i povrća sa naših njiva, da li trgovinske kuće (a najveći udeo maloprodajnog tržišta imaju strane kompanije) prodaju više uvezenog voća i povrća... Članak možete upotpuniti podacima koje ćete tražiti od Uprave carina Ministarstva finansija – tu ćete dobiti informaciju o tome koliko Srbija uveze poljoprivrednih proizvoda u određenom periodu, štaviše, očekujte preciznu specifikaciju po šiframa, s nazivima svih roba, koju možete da analizirate, možda “razgodite” na više članaka.

Na pijaci ćete, recimo, dobiti inspiraciju za članak o tome iz kojih zemalja nam stiže najviše paradajza. Na primer, zapitaćete se zašto je albanski paradajz, i kada se uračuna transport i profit koji uberu uvoznici i preprodavci, jeftiniji od onog koji se uzgaja u Leskovcu ili Čurugu. Da li su posredi državna davanja i intezitet podsticaja iz nacionalnih agrarnih kasa ili su pak u Albaniji jeftiniji inputi u proizvodnji, radna snaga... A onda ćete se zapitati da li su možda u Albaniji jeftinija zaštitna sredstva, odnosno pesticidi koji se koriste u proizvodnji paradajza? Ako su jeftinija zašto je tako? Da li su ti pesticidi na listi dozvoljenih sredstava koja su u upotrebi u EU? Znae da Albanija nije u toj evropskoj zajednici ali znate i da Srbija ima listu dozvoljenih pesticida u velikoj meri usklađenu sa onom u zemljama Unije. Da li ima razlike u pogledu bezbednosti hrane između paradajza iz Španije i iz Albanije, kako izgleda proces kontrole uvoznih poljoprivrednih proizvoda, od granice do tezge?

I dalje će za vas biti dosta posla na pijaci... Poseta pijaci je odlična prilika da napravite anketu, što će se sigurno dopasti vašim urednicima, a iz nje možete izvući zaključke koji će vam poslužiti kao motiv za novi članak.

Važno je da, kao poljoprivredni novinar, posećujete i sajmove, izložbe i druge manifestacije. Tu ćete, pored podataka neophodnih za dnevno izveštavanje, skupiti i kontakte, informacije koje bi mogle biti povod za vaše nove priloge. Savet je da prisustvujete sektorskim događajima i konferencijama da biste se povezali sa drugim novinarima i stručnjacima. I nastojte da budete prisutni na događaju s koga izveštavate od početka do kraja, to je mesto s kojeg se piše izveštaj ali i mesto gde se upoznaju ljudi, stvaraju veze sa izvorima, skupljaju informacije za istraživanje...

NAJVAŽNIJI EKONOMSKI I DRUŠTVENI POJMOVI

Ekonomski pojmovi

Izveštavanje o poljoprivrednim događajima, kretanjima na tržištu i ruralnom razvoju podrazumeva poznavanje ekonomskih i društvenih pojmova.

Evo definicija nekoliko važnih ekonomskih pojmova koje bi agrarni novinari trebalo da znaju, budući da je poljoprivreda važna oblast srpske privrede.

Ekonomija: Društvena nauka koja proučava ponašanja i zakonitosti u ekonomskim aktivnostima. Oblasti kojima se ekonomija bavi jesu proizvodnja, potrošnja i raspodela. U mikroekonomiji se ovi procesi posmatraju na nivou pojedinaca, preduzeća i tržišta, dok se u makroekonomiji procesi analiziraju na nivou čitave privrede (nacionalne i međunarodne ekonomije)

Bruto domaći proizvod (BDP): Predstavlja meru ekonomskih aktivnosti jedne zemlje. Rezultat je proizvodnih aktivnosti rezidentnih institucionalnih jedinica i jednak je sumi njihovih dodatih vrednosti koje se obračunavaju za sve institucionalne sektore (RZS).

Bruto domaći proizvod prema paritetu kupovne moći (PPP): Za poređenje BDP-a

između različitih država standardno se koristi tržišni devizni kurs. Alternativno, moguće je koristiti tzv. paritete kupovne moći (PPP, prema engleskom purchasing power parity), tj. posebno izračunate odnose između valuta.

Bruto domaći proizvod (BDP) per capita (po glavi stanovnika): Dobija se kada se vrednost bruto domaćeg proizvoda podeli brojem stanovnika u državi. Predstavlja meru stepena privrednog razvoja jedne države. Može se tumačiti kao novostvorena vrednost koju stvori svaki stanovnik države. Male i razvijenije države imaju veći BDP po glavi stanovnika od veće i manje razvijene države.

Inflacija: Ovo je stopa po kojoj cene roba i usluga rastu tokom vremena. To je važna mera ukupnih troškova života. U tržišnoj privredi cene dobara i usluga menjaju se. Neke rastu, druge padaju. Inflacija je opšte povećanje cena dobara i usluga, a ne povećanje cena pojedinih proizvoda. Zbog inflacije za jedan evro danas možete kupiti manje nego što ste za isti iznos mogli kupiti juče. Drugim rečima, inflacija smanjuje vrednost valute tokom vremena. U merenju inflacije uzimaju se u obzir sva dobra i usluge na koje domaćinstva troše, uključujući:

- proizvode za svakodnevnu potrošnju (na primer hrana, dnevne novine i benzin)
- trajna dobra (na primer odeća, kompjuter ili mašina za veš)
- usluge (na primer usluge frizera, osiguranja ili najma stambenog prostora).

 https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/what_is_inflation.hr.html

Inflacija umanjuje kupovnu moć građana, destimuliše investiranje i utiče negativno na privredni rast.

Hiperinflacija se definiše na različite načine, a jedan od njih je da je to porast cena veći od 50% mesečno.

Deflacija je smanjenje opšteg nivoa cena, a dezinflacija smanjenje stope inflacije (cene i dalje rastu, ali manje nego u prethodnom periodu).

Stagflacija je istovremeno ispoljavanje recesije i inflacije u privredi. Uobičajeno je da u recesiji cene opadaju, zbog niske agregatne tražnje, ali u staglaciji one rastu. To može biti posledica rasta specifičnih cena, koji zatim utiče na rast drugih cena (cene energenata ili devizni kurs poguraju druge cene) ili ekspanzivne ekonomske politike (monetarne, pre svega

Indeks potrošačkih cena (CPI): Mera prosečne promene tokom vremena u cenama koje gradski potrošači plaćaju za korpu roba i usluga. Moguće je da cena jednog proizvoda u okviru indeksa poraste, drugog opadne (i tako dalje), pa da se inflacija uopšte ne promeni - zato što se posmatra prosečna promena cena.

Stopa nezaposlenosti: Stopa nezaposlenosti predstavlja udeo nezaposlenih u kontingentu radne snage, tj. aktivnog stanovništva (zaposleni + nezaposleni). (RZS).

$$\text{Stopa nezaposlenosti} = \frac{\text{Nezaposleni}}{\text{Zaposleni + nezaposleni}} * 100$$

Kamate: Ovo je trošak pozajmljivanja novca i kompenzacija poverioca za odricanje od sopstvene potrošnje i rizika koje preuzima kada poverava svoj novac drugima.

Fiskalna politika: Odnosi se na odluke vlade o oporezivanju i potrošnji. To je važno sredstvo za regulisanje privrede. Podrazumeva skup državnih aktivnosti usmerenih na primenu javnih prihoda i javnih rashoda sa cilje postizanja zadovoljavajuće stope rasta i stabilnosti cena.

Monetarna politika: Čine je odluke koje središnje banke donose kako bi uticale na cenu i dostupnost novca u privredi. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me/html/what-is-monetary-policy.hr.html>

Porez na dodatu vrednost (PDV): Porez na potrošnju. Obračunava se i naplaćuje prilikom isporuke robe ili usluge, nakon što poreski obveznik doda određenu vrednost predmetu isporuke. Predstavlja indirektan (posredan) porez jer se prebacuje na kupce (predstavlja deo prodajne cene).

Porez na dobit: Određuje se u zavisnosti od dobitka i plaća ga preduzeće koje ostvari pozitivan rezultat poslovanja. Osnovica za plaćanje poreza jeste neto dobitak iz bilansa uspeha, ali se za potrebe plaćanja ovaj rezultat koriguje jer se određeni troškovi ne priznaju kao rashodi (i time se neto dobitak dovodi do oporezivog dobitka).

Porez na dohodak: Plaćaju fizička lica za zarade i druge dohotke koje ostvaruju (od kapitala, nepokretnosti, poljoprivrede i ostalo).

Porez na imovinu: Plaćaju pravna i fizička lica za nepokretnosti u svojini ili zakupu (zemljište, stanovi i drugo). Porez pripada lokalnoj samoupravi na čijoj se teritoriji nepokretnost nalazi.

Akciza: Porez na potrošnju određenih specifičnih proizvoda: cigareta, derivata nafte, alkoholnih pića, kafe. Uvode se s ciljem da se optereti potrošnja proizvoda koji su neophodni u svakodnevnoj potrošnji (i time obezbedi priliv poreza) i destimuliše potrošnja proizvoda štetnih po zdravlje. Predstavlja vid indirektnog oporezivanja.

Subvencije: Plaćanja iz budžeta preduzećima ili pojedincima za specifičnu proizvodnju ili potrošnju. Ciljevi plaćanja subvencija iz budžeta mogu biti pomoć proizvođačima koji posluju s gubitkom, podržavanje pojedinih važnih industrija (kao što je poljoprivreda) ili aktivnosti koje su ocenjene kao važne za privredni razvoj (investicije).

Trgovinski deficit: Predstavlja razliku između uvoza i izvoza zemlje.

Budžetski deficit: Iznos za koji državna potrošnja premašuje njene prihode u datom periodu.

Berza: Organizovano tržište kapitala na kome se trguje standardizovanim robom i po unapred određenim uslovima.

 <https://www.kristijanristic.com/wp-content/uploads/2020/05/7.-Berze-i-berzansko-poslovanje.pdf>

Društveni pojmovi

Ruralni razvoj: Dugoročan i održiv proces ekonomskih, socijalnih, kulturnih i ekoloških promena koje su kreirane radi povećanja dugoročnog blagostanja čitave zajednice (M. J. Moseley (ed.). Local Partnerships for Rural Development: The European Experience. CABI Publishing, 2003.

 <http://ae.polj.uns.ac.rs/wp-content/uploads/2020/03/18-Definisanje-ruralnog-razvoja-i-njegov-zna%C4%8Daj-za-sveukupni-dru%C5%A1tveni-razvoj.pdf>

Sociologija: Opšta i osnovna nauka o društvu, koja podrazumeva i izučavanje različitih društvenih odnosa, društvenih interakcija i njihov kulturološki aspekt.

Sociologija sela: Nauka koja se bavi proučavanjem nastanka i razvoja sela, društvenih odnosa, oblika rada i načina života na selu, odnosa selo-grad i položaja sela u društvu.

Demografska kretanja: Proučavanje broja i prostornog razmeštaja stanovništva, prirodnog i mehaničkoga (migracijskoga) kretanja stanovništva i promene u demografskim socio-ekonomskim i ostalim strukturama stanovništva.

Ruralno-urbane veze: Veze i interakcije između ruralnih i urbanih područja, često kroz protok dobara, usluga i ljudi.

Društveni kapital: Mreže, norme i vrednosti koje olakšavaju saradnju među pojedincima i grupama, često razvijene kroz društvene interakcije i učešće zajednice.

Ljudski kapital: Znanje, veštine i sposobnosti pojedinaca i grupa, često razvijeni kroz obrazovanje i obuku, koji doprinose ekonomskom rastu i društvenom razvoju.

Zaštita životne sredine: Sposobnost održavanja i očuvanja prirodnih resursa, ekosistema i biodiverziteta uz promovisanje ekonomskog razvoja i društvenog blagostanja.

OSNOVNI POJMOVI U POLJOPRIVREDNOM NOVINARSTVU

Poljoprivredni novinar mora na umu da ima dve stvari: da je neophodno da temu o kojoj pišu razumeju i da, s druge strane imaju čitaoce koji možda nemaju isti nivo razumevanja ili znanja o tome. Važno je stoga da novinar upotrebljava jednostavan i jasan jezik dostupan širokoj publici i da definiše ključne termine kako bi bili lakši za razumevanje. Analogije, recimo, mogu biti korisno sredstvo za objašnjenje složenih ili apstraktnih koncepata u terminima koji su jasniji i razumljiviji čitaocima. Majstorstvo je ako poljoprivredni novinar ume lepo da piše, da priča priče i anegdote kako bi ilustrovaio svoje stavove i učinio temu relevantnijom i zanimljivijom. Da bi objasnio složeniju informaciju, težu za razumevanje može je pretočiti u infografiku, grafikon ili druga vizuelna pomagala. Ali istovremeno treba izbegavati preterano pojednostavljivanje.

Poljoprivreda u Srbiji – najvažnije činjenice

Poljoprivredna proizvodnja je proces proizvodnje biljnih i stočarskih proizvoda, uzgoj ribe, pčela, odnosno drugi oblici poljoprivredne proizvodnje (gajenje pečuraka, puževa, staklenička, plastenička proizvodnja, gajenje začinskog i lekovitog bilja i drugo), koja se obavlja na poljoprivrednom zemljištu, kao i na drugom zemljištu ili građevinskoj celini koji se nalaze na teritoriji Republike Srbije. Poljoprivredni proizvodi su primarni proizvodi i proizvodi prvog stepena njihove prerade nastali u poljoprivrednoj proizvodnji.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede vodi evidencije o:

1. dugogodišnjim zasadima (voćnjaci, vinogradi, matičnjaci i drugo);
2. proizvođačima povrća;
3. obeležavanju životinja;
4. ostvarenim vrstama i oblicima podsticaja isplaćenih poljoprivrednom gazdinstvu,

odnosno porodičnom poljoprivrednom gazdinstvu;

5. korišćenju kredita za podršku poljoprivrednoj proizvodnji odobrenih poljoprivrednom gazdinstvu, odnosno porodičnom poljoprivrednom gazdinstvu i rokovima njihove otplate;
6. korisnicima podsticaja;
7. korišćenju poljoprivrednog zemljišta;
8. područjima sa otežanim uslovima rada u poljoprivredi;
9. proizvođačima organskih proizvoda, prerađivačima organskih proizvoda, licima koja obavljaju unutrašnji, odnosno spoljnotrgovinski promet organskih proizvoda, kao i licima koja su uključena u organsku proizvodnju.

Zakonodavni okvir u poljoprivredi Srbije

Da bi pisao o poljoprivredi novinar bi trebalo dobro da razume zakone i propise koji regulišu ovu oblast, ali i širi zakonodavni okvir (onaj koji se odnosi na celu privredu i finansije). To je zato što poljoprivredno izveštavanje često uključuje pokrivanje tema kao što su porezi, robna tržišta, finansije, korporativno pravo... Bez dobrog razumevanja zakona u ovim oblastima, novinar može propustiti važne detalje ili pogrešno razumeti implikacije određenih ekonomskih politika ili događaja. Kada je o poljoprivredi reč, trebalo bi u vidu da ima Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju kao krovni zakon <http://uap.gov.rs/wp-content/uploads/2021/12/zakon-o-poljoprivredi.pdf>, potom Strategiju poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014-2024. godina <http://uap.gov.rs/wp-content/uploads/2016/05/STRATEGIJA-2014-2020-.pdf>, Nacionalni program za poljoprivredu, Nacionalni program ruralnog razvoja te godišnje uredbe o raspodeli podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju. Na nacionalne programe oslanja se strateško i budžetsko planiranje, te dogovori i sporazumi sa EU za korišćenje IPA sredstava.

Za novinara koji prati poljoprivredu važno je da se redovno informiše o novim pravilnicima i izmenama postojećih jer se na osnovu njih raspisuju konkursi i javni pozivi za dodelu podsticaja, a to poljoprivrednike veoma zanima kako bi mogli planirati proizvodnju na gazdinstvima.

Agrarna politika

Agrarna politika u savremenim uslovima sastoji se iz tri grupe mera:

- mere zemljišne politike,
- ekonomske mere agrarne politike i
- organizaciono – razvojne mere.

Instrumenti i mere agrarne politike različite su po obuhvatu, dejstvu, delovanju i mehanizmima primene, ali imaju jednu zajedničku karakteristiku. Cilj svih mera agrarne politike je unapređenje poljoprivrede i ruralnih područja na kojima je proizvodnja hrane primarna i dominantna privredna delatnost.

Mere zemljišne politike

Agrarna reforma je mera zemljišne politike kojom se menjaju posedovni odnosi u poljoprivredi i vrši redistribucija agrarnih resusa jedne zemlje.

Komasacija se preduzima radi uređenja zemljišne teritorije, najčešće na nivou katastarske opštine, sela, opštine ili regiona. Njome se ne menjaju svojinski odnosi, već se grupiše veći broj manjih parcela u manji broj većih parcela, uz istovremeno uređenje potrebne infrastrukture na komasiranom području.

Arondacija je mera zemljišne politike kojom se vrši grupisanje parcela u okviru jednog zemljišnog kompleksa, bez da se dira postojeća putna mreža ili neka druga infrastruktura. Ova mera agrarne politike manje je radikalna u odnosu na umerenu komasaciju.

Sistem nasleđivanja predstavlja jedan od oblika očuvanja krupnog poljoprivrednog poseda na osnovu prenošenja prava nasleđivanja isključivo na jednog naslednika.

Agrarni maksimum i minimum spadaju u red mera agrarne politike kojima se posed čuva od cepanja. Pri tom, agrarni maksimum predstavlja meru kojom se utvrđuje najveći posed koji može biti u vlasništvu jednog gazdinstva. Na taj način ograničava se ekonomsko jačanje gazdinstava i koncentracija zemljišta. Agrarni minimum je mera agrarne politike koja ima za cilj da spreči pretvaranje siromašnih seljaka u beskućnike.

Melioracije zemljišta predstavljaju tehničke mere agrarne politike kojima se održavaju i unapređuju fizičke, hemijske i biološke osobine tla. Njihov cilj je povećanje i stabilizacija prinosa.

Bonitiranje je mera agrarne politike kojom se vrši ocenjivanje proizvodnih sposobnosti, odnosno poljoprivrednih vrednosti zemljišta.

Ekonomske mere agrarne politike

Poljoprivreda umnogome zavisi od klimatskih i drugih uslova, obim proizvodnje i dohotka su nestabilni i neizvesni pa su stoga neophodne i specifične ekonomske mere poput politike cena poljoprivrednih proizvoda, investicione i kreditne politike i specifične poreske politike.

Neke od njih su:

Garantovana cena je najniža cena koja može biti plaćena proizvođaču određenih poljoprivrednih proizvoda i po kojoj su tržišne institucije, kao što su direkcija za robne rezerve, državne agencije i veletržnice, u obavezi da intervenišu na tržištu u uslovima poremećaja. Garantovane cene se određuju za brašno, šećer, jestivo ulje, sveže meso, pasterizovano mleko, puter, mleko u prahu, fermentisani duvan.

Uvozna prag cena definiše najniži granični nivo cena određenih proizvoda uvoznog porekla, koji obezbeđuju da ciljna struktura domaćeg tržišta ne bude ugrožena uvozom.

Minimalna izvozna cena je najniži nivo cena određenih poljoprivrednih proizvoda po kojima se mogu zaključivati spoljnotrgovinski poslovi izvoza

Sistem i politika subvencionisanja u poljoprivredi: Najznačajniji vidovi subvencionisanja su: regressi, premije, direktni podsticaji i kompenzacije. Subvencije se mogu podeliti u dve

kategorije:

- subvencije kojima se neposredno utiče na usklađivanje ponude i na dohodak poljoprivrednih proizvođača (premije, direktni podsticaji i kompenzacije)
- subvencije kojima se smanjuju troškovi poljoprivredne proizvodnje (različite vrste regresa, kao i subvencionisanja poreskih i socijalnih obaveza poljoprivrednika).

Agrarni budžet

Agrarni budžet je uvek aktuelna tema u poljoprivrednim medijima, a naročito kada poljoprivrednici i poljoprivredni stručnjaci iščekuju informacije o tome kako će izgledati onaj za narednu godinu - Vlada propisuje, za svaku budžetsku godinu, obim sredstava, vrste i maksimalne iznose po pojedinim vrstama podsticaja, u skladu sa Zakonom o podsticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju. Agrarni budžet predstavlja najvažniji vid državne podrške poljoprivredi i ruralnim područjima. Deo je ukupnog budžeta, a uveden je u političku praksu Republike Srbije 1996. godine, sa ciljem da obezbedi stabilne finansijske izvore za podsticanje razvoja poljoprivrede i ruralnih područja.

Od suštinskog je značaja da novinar pruži objektivnu analizu budžeta i da pritom ne bude pod uticajem bilo kakve političke agende ili pak interesa pojedinaca ili grupa poljoprivrednika. Od novinara koji profesionalno obavlja svoj posao očekuje se da iznese činjenice, brojke i pouzdanu analizu, što nije jednostavan posao kada je o agrarnom budžetu reč imajući u vidu njegovu složenu strukturu. Najbolje je intervjuisati ekonomiste, agroekonomiste, sektorske stručnjake i zainteresovane strane da bi se dobila i njihova perspektiva. Retko se u medijima, pa čak i u onim specijalizovanim za poljoprivredu, može naići na analizu agrarnog budžeta. Uglavnom mediji prenose izjave resornih ministara ili drugih zvaničnika koje obično ne daju pravu sliku stanja u budžetu:

 https://www.rtv.rs/sr_lat/ekonomija/rekordan-iznos-agrarnog-budzeta-za-2023.godinu_1400734.html

 <https://www.novosti.rs/ekonomija/vesti/1053583/agraru-nikad-vise-novca-ministar-poljoprivrede-potvrdio-zadovoljan-budzetom-2022>

 <https://www.politika.rs/sr/clanak/523965/budzet-poljoprivreda>

Nažalost, malo je poljoprivrednih novinara koji se late detaljnije analize agrarnog budžeta gde bi se obnarodovale i druge činjenice, poput one da učešće poljoprivredne kase u ukupnom nacionalnom budžetu ne ispunjava zakonski minimum od pet odsto ili enormnih dugovanja prema poljoprivrednicima i nepravilnostima u izvršenju budžeta.

Struktura agrarnog budžeta po stubovima podrške:

APM baza podataka (Agricultural Policy Measures database - Baza podataka za merenje efekata politika ruralnog razvoja) za Republiku Srbiju omogućuje kvalitativnu i kvantitativnu analizu primenjenih mera poljoprivredne politike prema jedinstvenoj klasifikaciji mera po EU i OECD pristupu. APM klasifikacijom sve mere poljoprivredne politike se grupišu u tri glavna stuba:

1. mere tržišno-cenovne podrške i mere direktne podrške proizvodnji;
2. strukturne mere i mere ruralnog razvoja;

3. podrška opštim merama i uslugama u poljoprivredi.

Mere agrarne politike preduzimaju se da bi se postiglo povećanje poljoprivredne proizvodnje ili promena njene strukture, porast produktivnosti rada i prirast po jedinici proizvoda, efikasnije korišćenje uloženi sredstava, porast i stabilizacija dohotka poljoprivrednog stanovništva i umerenost i stabilnost cena poljoprivrednih proizvoda.

Novinar bi trebalo da poznaje ove podele, to jest glavne stubove mera agrarne politike u Srbiji, ali ujedno da ima na umu da struktura agrarnog budžeta varira, najviše zbog nedostatka novca (neke mere se gase), ali i zbog česte promene rukovodećih struktura koje su po pravilu praćene radikalnim izmenama u programima i sistemima podrške (od 2000. do 2023. Srbija je imala 14 ministara poljoprivrede).

Vrste podsticaja u aktuelnim merama agrarne politike

U skladu sa zakonskom regulativom Republike Srbije iz oblasti podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, iz agrarne kase daju se sledeći podsticaji:

- direktna plaćanja,
- kreditna podrška,
- posebni podsticaji,
- podsticaji za programe ruralnog razvoja

Važno je da novinar razlikuje ove pojmove, da ume da napravi distinkciju među njima kako bi to objasnio i čitaocu ili slušaocu. Regres nije isto što i premija, premija nije podsticaj za proizvodnju... Jasno, sve su to davanja iz budžeta za poljoprivredu ali novinar koji se specifično bavi ovim temama treba da zna pojmovno određenje različitih vrsta podrške.

Direktna plaćanja obuhvataju:

1. premije;
2. podsticaje za proizvodnju;
3. regrese.

Premije su novčani iznosi koji se isplaćuju poljoprivrednim proizvođačima za isporučene poljoprivredne proizvode.

Podsticaji za proizvodnju su novčani iznosi koji se isplaćuju po jedinici mere za posejan usev, višegodišnji zasad, odnosno stoku odgovarajuće vrste.

Regresi su novčani iznosi koji se u određenom procentu ili apsolutnom iznosu isplaćuju za kupljenu količinu inputa za poljoprivrednu proizvodnju (gorivo, đubrivo, seme i drugi reproduktivni materijal) i troškove skladištenja u javnim skladištima.

Premije: Premije se daju za mleko, kvartalno za kravlje, ovčije i kozje sirovo mleko isporučeno u prethodnom kvartalu.

Podsticaji za proizvodnju: Podsticaji mogu biti za biljnu i za stočarsku proizvodnju. Poljoprivrednici, odnosno poljoprivredna gazdinstva koja se bave biljnom proizvodnjom dobijaju osnovne podsticaje ili proizvodno vezane podsticaje. U stočarskoj proizvodnji podsticaji se dobijaju za kvalitetne priplodne mlečne krave, kvalitetne priplodne tovne krave,

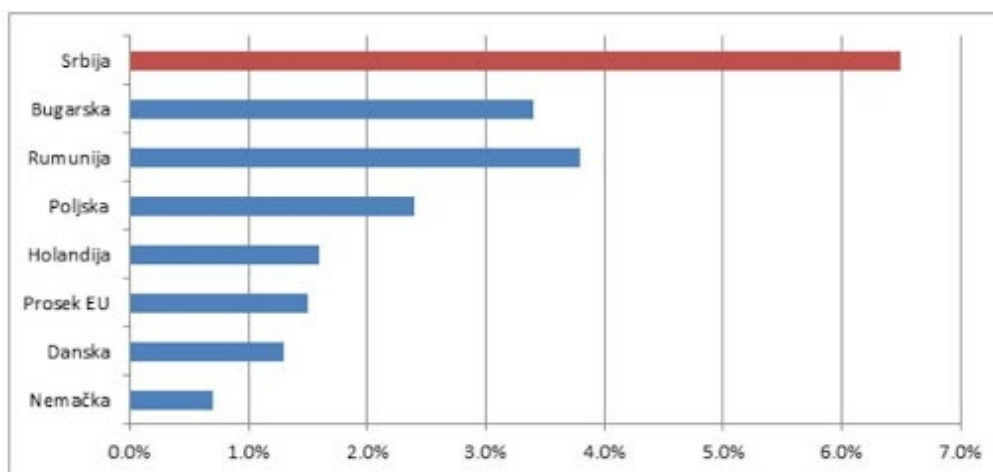
kvalitetne priplodne krmače, tov jagnjadi, tov junadi, košnice pčela, roditeljske kokoške teškog tipa, roditeljske kokoške lakog tipa, proizvodnju konzumne ribe...

Regresi: Regresi se isplaćuju za kupljeno gorivo, đubrivo, seme i drugi reproduktivni materijal, kao i za troškove skladištenja u javnim skladištima.

Podsticaji su veoma zahvalna tema za poljoprivredne novinare koja se može analizirati iz različitih uglova. Uz dobro poznavanje terminologije, određenog nivoa umeća u tumačenju budžeta, novinar može napisati kvalitetan članak koji će uvek privući pažnju. Ako uz te veštine novinar pribegne analizi i poređenju podataka iz prethodnih godina sa aktuelnim stanjem ili sa situacijom u okolnim zemljama ili Evropskoj uniji, postavljajući pritom sve te informacije u širi socio-ekonomski kontekst, ne treba da sumnja u svoj rad. Novac, bilo da se radi o onom iz nacionalne agrarne kase, u okviru mera podrške, ili nekom drugom potencijalnom izvoru finansiranja uvek je tema koju ciljna grupa rado konzumira.

Udeo poljoprivrede u nacionalnoj ekonomiji

Učešće poljoprivrede u realizaciji BDP-a Srbije je visoko - premašivalo je pre nekoliko godina i 10 odsto, a prema najnovijim podacima je manje od sedam odsto. Međutim, ako se posmatra celokupan doprinos poljoprivrede ostalim sektorima privrede, prehrambenoj industriji i proizvođačima i prerađivačima inputa i sirovina, ovo učešće nadmašuje četvrtinu ukupnog BDP-a. To, sa stanovišta razvoja zemlje nije povoljan podatak budući da poljoprivreda u razvijenim zemljama nema značajno učešće u BDP-u.

Grafik 1: Učešće poljoprivrede u generisanju BDP-a. Izvor: Svetska banka.

Izvori finansiranja u poljoprivredi i agrobiznisu Srbije

Poljoprivrednim gazdinstvima, bilo da su njihovi nosioci fizička lica, preduzetnici, privredna društva ili zemljoradničke zadruge, na raspolaganju su različiti izvori finansiranja:

- EU fondovi
- Budžet Republike Srbije
- Budžet AP Vojvodine
- Lokalni budžet

- Fond za razvoj Republike Srbije
- Razvojni fond AP Vojvodine
- Pokrajinski fond za razvoj poljoprivrede
- Poslovne banke u Srbiji
- Različiti program i projekti, podrška međunarodnih donatora – organizacija i finansijskih institucija putem kreditnih linija ili bespovratnih sredstava: USAID, UNDP, FAO, EBRD, GIZ, Projekat konkurentna poljoprivreda Srbije – SCAP...
- Fondacije: Prosperitati fondacija, Fondacija Vlade Divac...

Nedovoljnu podršku iz državnog budžeta donekle kompenzuju banke, strane organizacije i finansijske institucije i fondacije. Svi program podrške imaju definisane opšte i specifične ciljeve, prihvatljive korisnike i investicije, kao i uslove i intezitet pomoći. Iz državnog budžeta slične se mere podstiču na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou. Tako se, recimo, iz ovih izvora može dobiti podrška u iznosu od 60 odsto do 80 odsto za investicije u mašine i opremu u sektorima voće, povrće, ostali usevi, cveće... Takođe, sufinansira se podizanje plastenika, protivgradnih mreža, sistema za navodnjavanje... Budući da je uglavnom poznato vreme raspisivanja ovakvih konkursa, te da su to informacije važne za poljoprivrednike, novinari bi trebalo blagovremeno da ih o tome obaveste. Skrećemo pažnju novinarima da naročito veliko interesovanje vlada za konkurs za podršku investicijama mladih poljoprivrednika.

Mere podrške iz IPARD programa

Republika Srbija sprovodi IPARD II program od decembra 2017. godine i zaključno sa decembrom 2022. godine, objavljeno je i zatvoreno trinaest javnih poziva za investicione mere. IPARD je deo IPA podrške namenjen ruralnom razvoju, koji ima za cilj modernizaciju i unapređenje produktivnosti sektora poljoprivredne proizvodnje i prerade, kao i razvoj ruralnih zajednica i poboljšanje kvaliteta života ljudi koji u njima žive.

IPARD instrument EU pretpristupne finansijske pomoći srpskoj poljoprivredi i ruralnom razvoju je veoma koristan alat u izgradnji, odnosno implementaciji standarda, najpre nacionalnih, koje bi poljoprivredna gazdinstva u Srbiji trebalo da imaju i poštuju, ne samo zbog toga što Evropa to od njih očekuje u procesu pridruživanja već zarad vlastitog razvoja. Uz to, realizujući IPARD projekte, i gazdinstva i državna administracija i svi koji su u taj posao uključeni, prolaze kroz izuzetno važnu, a besplatnu školu za buduće, finansijski mnogo vrednije fondove koji su nosioci razvoja i finansiranja poljoprivrede u zemljama članicama EU, a koji će nam biti na raspolaganju nakon pretpristupnog perioda. Imajući u vidu i značajnu finansijsku podršku, ali i EU vrednosti (prilagođavanje standardima EU u oblastima higijene, bezbednosti hrane, veterine i zaštite životne sredine; pripreme poljoprivrednika i administracije RS za postupanje po EU pravilima...) veoma je važno da novinari o IPARD programu izveštavaju redovno i tačno.

Zajednička poljoprivredna politika

Zajednička poljoprivredna politika - ZPP (Common Agricultural Policy), najstarija je politika Evropske unije koja se još primenjuje. Šest država osnivača tadašnjih Evropskih

zajednica osmislilo je ovu politiku 1962. godine. Oko trećine budžeta EU namenjena je podršci poljoprivrednicima i ruralnim područjima pomoću ZPP-a. U skladu sa novim izazovima koji stoje pred svetskom poljoprivredom, kao što su negativni efekti klimatskih promena i promene na tržištu hrane, Evropska unija menja svoje prioritete u oblasti agrarne politike. Zajednička poljoprivredna politika kompleksna je i važna tema, naročito imajući u vidu Srbiju kao kandidata za EU. Proces integracije u ZPP sastoji se od harmonizacije zakonodavstva, izgradnje i jačanja institucija i reforme politike. Nažalost, retko se u srpskim medijima pojavljuju napisi o ZPP iako bi, ne samo poljoprivrednici, već svi građani Srbije trebalo o njoj da budu što bolje informisani jer obuhvata ceo poljoprivredno-prehrambeni sektor.

Poljoprivredno gazdinstvo

Poljoprivredno gazdinstvo je proizvodna jedinica na kojoj privredno društvo, zemljoradnička zadruga, ustanova ili drugo pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice - poljoprivrednik obavlja poljoprivrednu proizvodnju, odnosno obavlja preradu poljoprivrednih proizvoda. Može da obavlja i nepoljoprivredne aktivnosti poput ruralnog turizama, starih zanata i sl.

Porodično poljoprivredno gazdinstvo je poljoprivredno gazdinstvo na kojem fizičko lice - poljoprivrednik zajedno sa članovima svog domaćinstva obavlja poljoprivrednu proizvodnju, preradu poljoprivrednih proizvoda ili druge nepoljoprivredne aktivnosti.

Postoji Registar poljoprivrednih gazdinstava ali je upis gazdinstva dobrovoljan. Ipak, veći broj gazdinstava je u njemu a glavni razlog je to što je registrovano gazdinstvo uslov za dobijanje podsticaja. Registar nije otvoren, to jest novinar ne može po nekom kriterijumu (imenu i prezimenu ili adresi nosioca ili pak broju gazdinstva) do dobije podatke o gazdinstvu. Registar se vodi kao jedinstvena, centralizovana, elektronska baza podataka o poljoprivrednim gazdinstvima, upotrebom softverskog rešenja e-Agrar.

Struktura poljoprivrednih gazdinstava

Prema rezultatima Ankete o strukturi gazdinstava u 2018. godini (<http://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G201918010.pdf>) bilo je 564.541 poljoprivrednih gazdinstva, od kojih su ogromnu većinu (99,7%) činila porodična gazdinstva. Zabeleženo je smanjenje broja gazdinstava u svim regionima, dok je prosečna veličina gazdinstava povećana sa 5,4 hektara (Popis poljoprivrede 2012.) na 6,2 hektara (Anketa o strukturi gazdinstava iz 2018.). U poređenju sa popisom iz 2012, rezultati ankete ukazuju na blagi porast površine korišćenog poljoprivrednog zemljišta gazdinstva (sa 3.437,4 hektara na 3.475,9 ha). Podaci iz Ankete o strukturi gazdinstva novinaru mogu da budu osnova za sistematičnije analize na osnovu kojih mogu da dobiju jasniju sliku o ekonomskoj snazi poljoprivrednih gazdinstava i ostalim parametrima. Recimo, kada pišu o tome da u Srbiji postoji oko pola miliona gazdinstava, treba da imaju u vidu da dominiraju poljoprivredna gazdinstva površine do pet hektara (čak 71,7 odsto od ukupnog broja), ali ona zauzimaju samo 23,2 odsto ukupne poljoprivredne površine.

Period		Indikator		2018				
Territorija - NST	Velikina KPZ	Pravni status	Indikator	Korišćeno poljoprivredno zemljište (hektar)	Gazdinstava (broj)	Ušivna grla (broj)	Godišnja radna jedinica (broj)	Ekonomska veličina gazdinstva (SO) (miliona evra)
REPUBLIKA SRBIJA	Ukupno	Ukupno		3475894	564541	1933840	645733.12	4879
		porodično gazdinstvo		2916125	562895	1651568	627406.28	4221
		pravno lice		557866	1373	276370	17576.92	646
		preduzetnik		1903	272	5902	749.92	12
SRBIJA - SEVER	Ukupno	Ukupno		1719899	157103	784626	163381.75	2321
		porodično gazdinstvo		1287300	156138	562421	148957.4	1760
		pravno lice		431356	853	221200	14118.23	557
		preduzetnik		1242	112	985	306.12	4
SRBIJA - JUG	Ukupno	Ukupno		1755995	407438	1149234	482351.37	2558
		porodično gazdinstvo		1628826	406758	1089147	478448.88	2461
		pravno lice		126909	520	55170	3458.69	89
		preduzetnik		660	161	4917	443.8	8

Tabela 1: Struktura poljoprivrednih gazdinstava. Izvor: Republički geodetski zavod

Državno poljoprivredno zemljište

Poljoprivrednim zemljištem u državnoj svojini raspolaže i upravlja Republika Srbija preko Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Ono se koristi prema godišnjem programu zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta koji donosi nadležni organ jedinice lokalne samouprave. Upravljanje državnim poljoprivrednim zemljištem, davanje u zakup, ubiranje prihoda u nacionalnu, pokrajinsku i kasu lokalne samouprave mogu biti dobar povod za analitičke tekstove u poljoprivrednom novinarstvu.

Licitacije državnog poljoprivrednog zemljišta

Poljoprivredno zemljište daje se na korišćenje, odnosno u zakup pod uslovom da su lokalne samouprave donele godišnji program zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta. One su u obavezi da donesu godišnje programe do 31. marta tekuće godine, uz saglasnost Ministarstva poljoprivrede. Pravo učešća u javnom nadmetanju za davanje u zakup poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini imaju fizička lica upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava, čija su gazdinstva u aktivnom statusu najmanje tri godine, sa prebivalištem najmanje tri godine u katastarskoj opštini na kojoj se nalaze parcele koje su predmet zakupa. Takođe, fizička lica čija su gazdinstva na području jedinice lokalne samouprave koja sprovodi javno nadmetanje, a čija se parcela graniči sa zemljištem u državnoj svojini koje je predmet zakupa. Pravo imaju i pravna lica upisana u Registar.

Sistem za identifikaciju zemljišnih parcela

Sistem za identifikaciju zemljišnih parcela (*Land Parcel Identificaton Systems* - u daljem tekstu: LPIS) je elektronska baza podataka o referentnim parcelama poljoprivrednog zemljišta, kojom se na jedinstven način evidentira stvarni način korišćenja poljoprivrednog zemljišta u Republici Srbiji, kao i nastale promene u prostoru (na osnovu prostornih podataka iz oblasti geodezije, ekologije, šumarstva, hidrografije, infrastrukture, energetike, prostornog planiranja, građevine, poljoprivrede i dr.), a koja se koristi za sprovođenje mera poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja.

Obim, struktura i kvalitet poljoprivrednog zemljišta

Ukupna korišćena poljoprivredna površina u Srbiji iznosi 3.437.423 hektara. Poljoprivredno zemljište je dobro od opšteg interesa za Republiku Srbiju koje se koristi za poljoprivrednu proizvodnju i ne može se koristiti u druge svrhe, osim u slučajevima i pod uslovima utvrđenim Zakonom o poljoprivrednom zemljištu. Vlasnik poljoprivrednog zemljišta ne može biti strano fizičko, odnosno pravno lice, osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije, sa druge strane. Podatke o obimu, strukturi i kvalitetu poljoprivrednog zemljišta vode Republički zavod za statistiku, Uprava za poljoprivredno zemljište Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, te naučni instituti i obrazovne investicije.

<https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20196003.pdf>

Poljoprivredna infrastruktura jeste sistem za navodnjavanje, odvodnjavanje, ribnjak, staklenik, platenik, poljoprivredni objekti i višegodišnji zasad (voćnjak ili vinograd koji je u rodu) na poljoprivrednom zemljištu u državnoj svojini.

Stočni fond i stočarska proizvodnja

Uslovi za stočarsku proizvodnju, sa stanovišta obezbeđenja obima i kvaliteta stočne hrane su povoljni, ali raspoloživa statistička evidencija o brojnom stanju stoke, strukture po delatnostima, proizvodnji i potrošnji mesa, mleka i prerađevina, ukazuje da ova, za poljoprivredu najznačajnija delatnost, još nije na putu oporavka. Inicijalni pad poljoprivredne proizvodnje u prvoj polovini tranzicionog perioda, posebno je pogodio stočarsku proizvodnju u Srbiji. Stočni fond u Republici je manji za 50 odsto u odnosu na osamdesete godine prošlog veka i sa pravom analitičari ukazuju na njegovu devastaciju. Podaci o broju grla mogu se naći na sajtu RZS.

Uslovno grlo jeste životinja ili skup životinja težine 500 kilograma računajući najveću težinu proizvodne kategorije, a koje se utvrđuje u skladu sa koeficijentima za obračun domaćih životinja u uslovna grla.

Radna snaga i produktivnost

Usled relativno visokog učešća aktivnog poljoprivrednog stanovništva u strukturi ukupnog stanovništva u Srbiji (poslednjih godina je oko 15 odsto) i znatno nižih prinosa po jedinici kapaciteta, produktivnost rada merena ukupnom proizvodnjom po aktivnom poljoprivredniku u našoj zemlji znatno zaostaje u odnosu na razvijene zemlje i zemlje u tranziciji. Produktivnost rada kod pojedinih biljnih kultura u Srbiji četiri do pet puta manja je u odnosu na Francusku, dva do tri puta manja u odnosu na Mađarsku... Angažovana radna snaga u poljoprivredi u osnovi je dosta "virtuelna" i neefikasno velika, u svim privredama zemalja u tranziciji. U razvijenim zemljama poljoprivreda nije radno intenzivna, čak i kada ona generiše visoke prihode, pa shodno tome u ovom sektoru radi jako mali udeo radnika. U Srbiji je situacija obrnuta.

Obim i struktura poljoprivredne proizvodnje

Fizički obim poljoprivredne proizvodnje predstavlja vrednost iskazane u proizvođačkim cenama kako bi se izbegao uticaj subvencija. Proteklih godina fizički obim poljoprivredne proizvodnje značajno varira, pod uticajem nepovoljnih klimatskih uticaja. Vrednost poljoprivredne proizvodnje u Srbiji proteklih godina kreće se oko pet milijardi dolara. U realizovanom fizičkom obimu ukupne poljoprivredne proizvodnje najzastupljenija je biljna proizvodnja. Ratarska proizvodnja zajedno sa povrtarskom učestvuje i sa preko 80 odsto u ukupnoj vrednosti biljne proizvodnje, a u ukupno ostvarenoj vrednosti poljoprivredne proizvodnje sa preko 50 odsto.

Tržište poljoprivrednih proizvoda

Tržište poljoprivrednih proizvoda može se organizovati na različite načine, u zavisnosti od faktora kao što su lokacija, veličina i struktura industrije, kao i vrste proizvoda koji se prodaju:

Direktna prodaja: U nekim slučajevima, poljoprivredni proizvodi se mogu prodati direktno potrošačima, na tradicionalan način, to jest na pijacama, na gazdinstvu (u skladu sa pravilnicima koji regulišu promet poljoprivrednih proizvoda nastalih na gazdinstvu) ili preko internet platformi, e-trgovinom. Ovo može biti isplativija opcija za poljoprivrednike, jer mogu zaobići posrednike i prodati robu direktno krajnjem korisniku.

Veleprodajne pijace: Mnogi poljoprivredni proizvodi se prodaju preko veletržnica, koje se obično nalaze u velikim gradovima ili distributivnim centrima. Na ovim tržištima, kupci mogu kupiti velike količine proizvoda od raznih dobavljača, a zatim ih distribuirati trgovcima na malo ili drugim kupcima.

Ugovorna poljoprivreda: Neki poljoprivredni proizvodi se uzgajaju i prodaju putem ugovora između farmera i kupaca. U ovoj vrsti aranžmana, kupac je saglasan da kupi određenu količinu proizvoda po određenoj ceni, a poljoprivrednik je saglasan da uzgaja i isporučuje proizvod prema specifikacijama kupca.

Tržišta roba: Poljoprivrednim proizvodima se takođe može trgovati na tržištima roba, gde se cene određuju na osnovu ponude i tražnje. Ova vrsta tržišta se obično koristi za useve kao što su pšenica, kukuruz i soja, a na njega mogu uticati različiti faktori, uključujući vremenske prilike, globalnu trgovinsku politiku i geopolitičke događaje. Berze mogu biti robne (trguje se, na primer, poljoprivrednim proizvodima) i finansijske (trguje se, na primer, akcijama ili fjučersima, tj. ugovorima koji će biti realizovani u budućnosti). Poljoprivredna berza je specijalizovano finansijsko tržište koje omogućava investitorima da trguju hartijama od vrednosti u vezi sa poljoprivredom, kao što su fjučers ugovori, opcije i poljoprivredni proizvodi. Primarna funkcija poljoprivredne berze je da obezbedi platformu za proizvođače, prerađivače, trgovce i investitore da kupuju i prodaju poljoprivredne proizvode na transparentan i regulisan način.

Najznačajnije berze u svetu:

- Čikaška trgovačka berza (CME): CME je jedna od najvećih i najvažnijih fjučers berzi na svetu, i nudi fjučers ugovore za širok spektar poljoprivrednih proizvoda, uključujući kukuruz, pšenicu, soju, stoku i mlečne proizvode.

- Euronekt: Euronekt je panevropska berza koja nudi fjučers ugovore za poljoprivredne proizvode, uključujući pšenicu, kukuruz, uljanu repicu i ječam, kao i mlečne proizvode i šećer.
- Šangajska berza fjučersa (SHFE): SHFE je najveća fjučers berza u Kini i nudi fjučers ugovore za različite poljoprivredne proizvode, uključujući soju, kukuruz, pamuk i šećer.
- Malezijska berza derivata (BMD): BMD je jedna od najaktivnijih berzi fjučersa u jugoistočnoj Aziji i nudi fjučers ugovore za palmينو ulje, sirovo ulje palminog jezgra i gumu.

Za poljoprivrednike i predstavnike agrobiznisa u Srbiji važno je da dobiju i pravovremene informacije o kretanju na berzama u Budimpešti i Parizu, kao i na Produktnoj berzi u Novom Sadu.

Robne rezerve

Republička direkcija za robne rezerve je na osnovu Zakona o ministarstvima obrazovana kao posebna organizacija koja obavlja poslove državne uprave i stručne poslove koji se odnose na obrazovanje, smeštaj, čuvanje i obnavljanje roba. Robne rezerve koriste se za obezbeđenje snabdevenosti i stabilnosti na tržištu u slučaju vanrednih situacija – elementarnih nepogoda, tehničko- tehnoloških nesreća, katastrofa i drugih većih nesreća i nepogoda usled kojih nastupa ili može da nastupi prekid u osnovnom snabdevanju. Robne rezerve reaguju u slučaju ozbiljnih poremećaja na tržištu, te vanrednog ili ratnog stanja.

STO - Svetska trgovinska organizacija

Članstvo Srbije u Svetskoj trgovinskoj organizaciji takođe je tema kojoj bi novinari trebalo da pridaju više značaja imajući u vidu da je to preduslov za članstvo naše zemlje u EU. Brže uključivanje u međunarodne ekonomske tokove kroz STO i EU daleko je povoljnije za privredu, u smislu prilagođavanja međunarodnoj konkurenciji i bržem pristupu pogodnostima koje imaju članice ove organizacije, odnosno evropske zajednice.

Republika Srbija je formalno otpočela proces pristupanja STO, nakon prihvatanja njenog zahteva za otpočinjanje pregovora od strane Generalnog saveta STO, februara 2005. godine. Tokom procesa pristupanja STO u Republici Srbiji usvojeni su brojni zakoni i drugi pravni akti, a vreme njihovog okončanja zavisi od unutrašnjeg faktora pod kojim se, pre svega, podrazumeva zakonodavna aktivnost i usvajanje neophodnih preostalih propisa (novi Zakon o genetski modifikovanim organizmima, kao i Zakon o autorskom i srodnim pravima radi usklađivanja sa propisima EU).

CEFTA - Sporazum o slobodnoj trgovini na Balkanu

Sporazum CEFTA su u Bukureštu 2006. godine potpisale: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Rumunija, Crna Gora, Srbija i Privremena administrativna misija Ujedinjenih nacija na Kosovu u skladu sa UN Rezolucijom Saveta bezbednosti 1244. Do kraja 2007. godine Sporazum je stupio na snagu u svim zemljama potpisnicima.

FADN: Sistem računovodstvenih podataka na poljoprivrednim gazdinstvima (Farm Accountancy Data Network - u daljem tekstu: FADN) je skup podataka o strukturi, proizvodnji, prihodima i rashodima poljoprivrednih gazdinstava, koji se dobijaju na osnovu sprovođenja godišnjeg istraživanja na poljoprivrednim gazdinstvima u skladu sa posebnim propisima.

Bezbednost hrane i veterinarska politika

Pitanje bezbednosti hrane i veterinarske politike takođe je još uvek nerešeno, po oceni Evropske komisije. Već godinama unazad u izveštajima o napretku Srbije ka EU Brisel nam te oblasti spočitava. Srbija još uvek nije uskladila u potpuni zakonodavstvo sa EU niti u celosti primenjuje okvir koji je usvojila kada je reč o bezbednosti hrane; veterinarskoj politici (kao što su zdravlje i dobrobit životinja, identifikacija i registracija životinja, kontrola ostataka veterinarskih lekova, nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca); stavljanju na tržište hrane za ljude, hrane za životinje i sporednih proizvoda životinjskog porekla (u koje spadaju i obavezne kontrole); bezbednosti hrane za životinje (zasnovana na potpuno istim principima kao bezbednost hrane za ljude); fitosanitarnoj politici (kao što su kvalitet semena, sredstva za zaštitu bilja, štetni organizmi) i genetički modifikovanim organizmima.³

Direkcija za nacionalne referentne laboratorije

Usvajanjem Zakon o bezbednosti hrane stvoren je zakonski osnov za osnivanje, odnosno formiranje mreže nacionalnih referentnih i ovlašćenih laboratorija u oblasti bezbednosti hrane, odnosno stvoren je zakonski osnov za unapređenje laboratorijske dijagnostike u Republici Srbiji. Direkcija za nacionalne referentne laboratorije je krovna laboratorija u procesu ispitivanja bezbednosti hrane u Srbiji. Direkcija za nacionalne referentne laboratorije obavlja poslove u oblasti bezbednosti hrane, kontrole kvaliteta i bezbednosti mleka i ispitivanja zabranjenih, nedozvoljenih, štetnih i nepoželjnih supstanci u hrani i hrani za životinje, zdravlja bilja, semena i sadnog materijala i banke biljnih gena.

Fitosanitarna politika

U fitosanitarnoj oblasti regulisana su pitanja kao što su kvalitet semena, sredstva za zaštitu bilja, štetni organizmi i ishrana životinja. Odeljenje fitosanitarne inspekcije Uprave za bilje Ministarstva poljoprivrede obavlja poslove koji se odnose na: kontrolu bilja na prisustvo štetnih organizama; sistematski nadzor bilja na prisustvo štetnih organizama koji se smatraju naročito opasnim za bilje; kontrolu zdravstvenog stanja uvezenog bilja za koje je propisan post-karantinski nadzor; službeno uzorkovanje za laboratorijska ispitivanja na prisustvo štetnih organizama i ostataka sredstava za zaštitu bilja; kontrolu genetski modifikovanih organizama u svim fazama proizvodnje, prerade i prometa; kontrolu bezbednosti hrane biljnog porekla u fazi primarne proizvodnje; kontrolu bezbednosti biljne hrane za životinje u fazi primarne proizvodnje...

---

³ https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/food_safety.html?root_default=SUM_1_CODED%3D30

GMO

Genetički modifikovani organizmi su organizmi čiji je genetički materijal promenjen metodama savremene biotehnologije. Nijedan modifikovan živi organizam kao ni proizvod od genetički modifikovanog organizma ne može da se stavi u promet, odnosno gaji u komercijalne svrhe na teritoriji Republike Srbije, nalaže Zakon o genetički modifikovanim organizmima.

Najvažniji pojmovi u veterini

Neki od najznačajnijih pojmova u veterini su:

- **aflatoksin** - kancerogena supstanca poreklom od određenih gljivica, *Aspergillus flavus*; može kontaminirati pre svega žitarice, kukuruz.
- **dobrobit životinja** - slično pravima životinja, ideja je da se prema životinjama treba ponašati sa pažnjom i dobrotom.
- **veštačko osemenjavanje** - metoda kojom se seme životinja prikuplja i skladišti kako bi bilo ubačeno u vaginu bez procesa parenja
- **odgajivačke vrednosti** - maksimalni potencijal u proizvodnji mesa, jaja, mleka ili u drugim dobrima koji se koriste
- **ušna markica** - način obeležavanja životinja radi lakše identifikacije, stavljanjem markice na uho
- **embrio transfer** - manipulacija embrionima iz jedne ženske jedinke u drugu
- **epizootiologija** - nauka koja proučava uzroke nastajanja, širenja, kretanja i prestajanja zaraznih bolesti kod životinja. Kod ljudi se zove epidemiologija.
- **zasušenje** - muzna krava mora se zasušiti krajem sedmog meseca steonosti kako bi njen organizam mogao da se potpuno posveti zadnjoj fazi graviditeta, odnosno razvoju ploda i pripremi za novu laktaciju.
- **matična knjiga** - podaci o životinjama koji se čuvaju u odgajivačkim organizacijama
- **heterozigot** - kada dva gena određuju jednu osobinu, jedan je dominantan u većini slučajeva.
- **homozigot** - kada je genotip životinja sačinjen od sličnih gena
- **jatrogeno** - sve što je stvoreno metodom lečenja
- **imunoglobulin** - tip antitela u krvnoj plazmi, ima ih četiri tipa
- **parenje u srodstvu** – stvaranje reproduktivne veze između genetički srodnih jedinki
- **obstetrika** - vrsta veterine koji se bavi rađanjem mladih i brigom o majci tokom graviditeta
- **omnivori** - vrsta životinje koja živi od životinjskih i biljnih proizvoda

Najvažniji radovi u poljoprivredi

Od novinara koji prati poljoprivredu očekuje se da zna koji su radovi u poljoprivredi,

kada se preduzimaju koje aktivnosti, kada se koriste određene agrotehničke mere, kolike prinose mogu da postignu određene kulture, kako se odvija stočarska proizvodnja... O tome blagovremeno, u informativnom i edukativnom maniru, treba da obaveste poljoprivrednike. U biljnoj proizvodnji razlikuju se sledeće agrotehničke mere:

1. Opšte agrotehničke mere primerene svim biljnim vrstama (obrađivanje zemljišta, đubrenje, biološka reprodukcija, njega kultura i borba protiv štetnika).
2. Specijalne agrotehničke mere karakteristične samo za određen broj vrsta.
3. Specifične, svojstvene samo pojedinim vrstama, pa i sortama (hmelj, duvan, povrće itd).

ANALITIČKO AGRARNO NOVINARSTVO

Analitičko novinarstvo prevazilazi samo izveštavanje o činjenicama i nastoji da objasni osnovne uzroke i posledice određenog događaja ili trenda. Cilj analitičkog novinarstva je da pruži čitaocima dublje razumevanje složenih pitanja i da predstavi višestruke perspektive na datu temu. Članak ili analitički članak ili tematski članak, kako se takođe naziva, predstavlja iscrpnu analizu nekog događaja ili niza povezanih događaja, pojave ili više povezanih pojava ili delovanja osobe ili više osoba povezanih područjem delovanja ili odnosom prema nekom događaju ili pojavi. Tema se raščlanjuje s više različitih gledišta kako bi čitaoci mogli dobiti celovit pregled i, nezavisno od konačnog stava autora, donositi svoje zaključke na osnovu podataka i dokaza iznesenih u članku. Brojne su teme u poljoprivredi koje se mogu na ovaj način obraditi i izneti. Poljoprivredni novinar može da primeni hibridnu formu koja sadrži elemente vesti, intervjua, reportaže... Važno je da članak obiluje podacima, činjenicama, argumentima, da se konsultuju stručnjaci i navedu kao sagovornici. Evo primera analitičkog članka koji se bavi poljoprivredom: **Zakone imamo ali pesticide i dalje bacamo u reke, trujemo pčele, ilegalno uvozimo...**

 <https://agrosmart.net/2021/09/24/upotreba-pesticida-zakone-imamo-ali-preparate-i-dalje-bacamo-u-reke-trujemo-pcele-ilegalno-uvozimo/>

ISTRAŽIVAČKO AGRARNO NOVINARSTVO

Istraživačko agrarno novinarstvo je vrsta novinarstva koja se fokusira na istraživanje i razotkrivanje pitanja vezanih za poljoprivredu i korišćenje zemljišta. Uključuje dubinsko izveštavanje i istraživanje kako bi se otkrili skriveni ili zanemareni problemi koji utiču na sistem ishrane, ruralne zajednice i životnu sredinu. Teme za istraživanje mogu biti industrijske poljoprivredne prakse, korišćenje zemljišta i vlasništvo, degradacija životne sredine, uticaj upotrebe pesticida na radnike na farmama, otimanje zemlje od strane velikih korporacija (land grabbing)..

Pravila za izbor teme ne postoje, isto kao što ne postoji formula po kojoj se uči o istraživačkom novinarstvu. Dobro je naučiti istraživačke tehnike, alate, čitati što više o istraživačkom novinarstvu, proučavati literaturu, pronaći pristup s naučnog stanovišta, izučavati primere... Ali najvrednije sredstvo za istraživačke projekte je sam novinar, njegov mozak, njegova inteligencija, upornost, fleksibilnost, intuitivnost i maštovitost. Važno je da je tema od društvenog značaja, da postoji mogućnost da bude istražena u okvirima datog paradigmatičkog i zakonodavnog sistema. Takođe, da postoji mogućnost da se istraživanje konkretno sprovede i predoči javnosti precizno. Ideje dolaze sa više strana, a istraživačka priča

podrazumeva originalan rad novinara, ne prenošenje saznanja drugih.

Evo primera istraživačkog teksta koji se bavi agrarnim temama: **Al Dahra i Elita gro oru oko 29.000 hektara, Al Ravafed više nije gazda**

 <https://voice.org.rs/voice-al-dahra-i-elit-agro-oru-oko-29-000-hektara-al-ravafed-vise-nije-gazda/>

KORISNI IZVORI I ALATI ZA ISTRAŽIVAČKI RAD NOVINARA U OBLASTI POLJOPRIVREDE I POVEZANIM DELATNOSTIMA

29 korisnih izvora i alata koji će olakšati vaša istraživanja

Imajući u vidu značaj poljoprivrednog zemljišta kao neobnovljivog prirodnog resursa i osnova za organizovanje poljoprivredne proizvodnje, prehrambenu sigurnost i održivu budućnost ljudi, autori su izdvojili izvore i alate koji mogu imati značajnu ulogu u boljoj edukaciji i transparentnosti rada u ovoj oblasti.

Dok čekamo rezultate popisa 2022. godine, koristićemo se rezultatima popisa poljoprivrede 2012. godine, prema kojima je ukupna površina poljoprivrednog zemljišta na teritoriji Republike Srbije u iznosu od 3.861.477 hektara, a naša zemlja ima 631.552 poljoprivredna gazdinstva⁴. Značajno prostranstvo u hektarima o kojima se informacije nalaze na različitim mestima znaju da predstavljaju izazov kada novinari rade na temama od javnog interesa.

U skladu sa gore navedenim, da bismo vam pomogli da istražite ogromna prostranstva podataka koja se ne nalaze na jednom mestu i u većini slučajeva nisu dostupna u formi otvorenih podataka, kreirali smo listu od 29 korisnih izvora i alata koji bi vaš istraživački rad mogli učiniti lakšim i produktivnijim.

1. Zahtev za pristup informacijama od javnog značaja

Pravo na pristup informacijama od javnog značaja je zagarantovano svim građanima i građankama Republike Srbije prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja⁵. Iz iskustva autora u komunikaciji sa institucijama, koje su u obavezi da pruže informacije od javnog značaja, povremeno dolazi do različitog tumačenja šta je to „informacija“. Za novinare i novinarku važno je da su to informacije koje su sadržane u dokumentima u posedu bilo kog organa javne vlasti, nastale u njihovom radu ili u vezi sa njihovim radom, a za koje javnost ima opravdan interes da zna. Zato je pravo na slobodan pristup informacijama od javnog značaja u suštini pravo na pristup službenim dokumentima⁶. Takođe, Član 2. Zakona definiše „*Da bi se neka informacija smatrala informacijom od javnog značaja nije bitno da li je izvor informacije organ javne vlasti ili koje drugo, lice, nije bitan nosač informacija (papir, traka, film, elektronski mediji i sl.) na kome se nalazi dokument koji sadrži*

---

4 <https://www.srbija.gov.rs/tekst/329884/poljoprivreda.php>

5 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_slobodnom_pristupu_informacijama_od_javnog_znacaja.html

6 <https://www.poverenik.rs/sr-yu/pristup-informacijama/sta-mozete-traziti-kako-i-od-koga.html>

informaciju, datum nastanka informacije, način saznavanja informacije, niti su bitna druga slična svojstva informacije“.⁷

Konvencija za borbu protiv korupcije Ujedinjenih nacija u članu 13. identifikuje sledeće kao važne mere koje vlade moraju da preduzmu kako bi obezbedile učešće društva u upravljanju: „(1) efikasan pristup informacijama za javnost; (2) preduzimanje aktivnosti javnog informisanja koje doprinose netoleranciji prema korupciji (uključujući sprovođenje programa javnog obrazovanja) i (3) poštovanje, promovisanje i zaštita slobode traženja, primanja, objavljivanja i širenja informacija o korupciji”.⁸

U članu 10. se navodi „[U]borbi protiv korupcije, svaka (država članica) će, u skladu sa osnovnim principima svog domaćeg zakona, preduzeti mere koje mogu biti neophodne za unapređenje transparentnosti u svojoj javnoj upravi, uključujući u pogledu njene organizacije, funkcionisanja i procesa donošenja odluka i preduzima mere za:

a) Usvajanje postupaka ili propisa koji omogućavaju članovima opšte javnosti da dobiju, po potrebi, informacije o organizaciji, funkcionisanju i procesima donošenja odluka u svojoj javnoj administraciji i, uz dužno poštovanje zaštite privatnosti i ličnih podataka, o odlukama i pravnim aktima koji se tiču građana;

b) Pojednostavljanje administrativnih procedura, gde je to prikladno, kako bi se olakšao pristup javnosti nadležnim organima za donošenje odluka; i

c) Objavljivanje informacija, (uključujući) periodične izveštaje o rizicima od korupcije u svojoj javnoj upravi.”⁹

Takođe, Evropska konvencija o ljudskim pravima u članu 10. predviđa „Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu mišljenja i primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javnih vlasti i bez obzira na granice...”¹⁰

Postupak ostvarivanja prava na pristup informacijama od javnog značaja počinje slanjem Zahteva za pristup informacijama od javnog značaja organu vlasti¹¹ (Pregled organa vlasti je objavljen na veb sajtu Poverenika u naslovu Katalog organa vlasti). Ovaj zahtev se može podneti u pismenom ili usmenom obliku. Osnovni podaci koje je potrebno da novinar navede su: naziv organa vlasti, svoje ime, prezime i adresu, odnosno sedište ako je tražilac pravno lice, opis informacija koje se traže i druge podatke koji olakšavaju pronalaženje informacija.¹²

---

7 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_slobodnom_pristupu_informacijama_od_javnog_znacaja.html

8 <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC/>

9 Ibid.

10 <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=005>

11 <https://www.poverenik.rs/sr-yu/katalog-organa.html>

12 <https://www.poverenik.rs/sr-yu/pristup-informacijama/sta-mozete-traziti-kako-i-od-koga.html>

naziv i sedište organa kome se zahtev upućuje

ZAHTEV
za pristup informaciji od javnog značaja

Na osnovu člana 15. st. 1. Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja („Službeni glasnik RS“, br. 120/04, 54/07, 104/09, 36/10 i 105/21), od gore navedenog organa zahtevam:^{*}

obaveštenje da li poseduje traženu informaciju;
 uvid u dokument koji sadrži traženu informaciju;
 kopiju dokumenta koji sadrži traženu informaciju;

Kopiju dokumenta, odnosno kopije dokumenata koji sadrže traženu informaciju zahtevam da mi dostavite:^{**}

redovnom poštom
 elektronskom poštom
 faksom
 na drugi način:^{***}

Ovaj zahtev se odnosi na sledeće informacije:

_____

_____

(navesti što preciznije opis informacije koja se traži kao i druge podatke koji omogućavaju pretraživanje tražene informacije)

Naziv tražioca informacije
Ime i prezime tražioca

U _____, _____

Adresa/vešite tražioca informacija

dana _____ 202__ godine

Drugi podaci za kontakt
(ime i telefon)

Ima i prezime zakonskog zastupnika
tražioca****

Potpis

* U izdaci označeni koje zakonodavac javna ne pristup informacijama lišite da ostane.
 ** U izdaci označeni način dostavljanja kopije dokumenta.
 *** Kada zahtevate drugi način dostavljanja obavezno upisati koji način dostavljanja zahtevate.
 **** Ukoliko je tražilac informacije pravno lice ili organ vlasti

Slika 1. Primer zahteva

2. Registar poljoprivrednih gazdinstava

Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju definiše poljoprivredno gazdinstvo kao „... proizvodna jedinica na kojoj privredno društvo, zemljoradnička zadruga, ustanova ili drugo pravno lice, preduzetnik ili fizičko lice - poljoprivrednik obavlja poljoprivrednu proizvodnju, odnosno obavlja preradu poljoprivrednih proizvoda, odnosno obavlja druge nepoljoprivredne aktivnosti (ruralni turizam, stari zanati i sl.)“¹⁵

Pravilnikom o upisu u Registar poljoprivrednih gazdinstava i obnovi registracije, kao i o uslovima za pasivan status poljoprivrednog gazdinstva propisano je da se upis u Registar poljoprivrednih gazdinstava (RPG) vrši u područnoj jedinici Uprave za trezor prema mestu prebivališta (sedišta – ukoliko je u pitanju pravno lice ili preduzetnik) budućeg nosioca poljoprivrednog gazdinstva, bez obzira na teritoriju gde se nalaze parcele koje su predmet upisa u Registar.¹⁶

Na internet portalu Ministarstva finansija Republike Srbije, Uprave za trezor, u delu „servisi- RPG“ mogu se pronaći osnovne informacije u vezi sa Registrom poljoprivrednih gazdinstava, kao što su propisi, obaveštenja i statistika¹⁷. Prema statističkim podacima koji se nalaze na ovom portalu, broj aktivnih gazdinstava u Srbiji je 383.116 od čega je njih 99%

13 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_slobodnom_pristupu_informacijama_od_javnog_znacaja.html

14 <https://www.poverenik.rs/sr-yu/pristup-informacijama/formulari-di.html>

15 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_poljoprivredi_i_ruralnom_razvoju.html

16 “Službeni glasnik RS”, broj 17/2013, 102/2015, 6/2016, 46/2017, 44/2018 - dr. zakon, 102/2018 i 6/2019

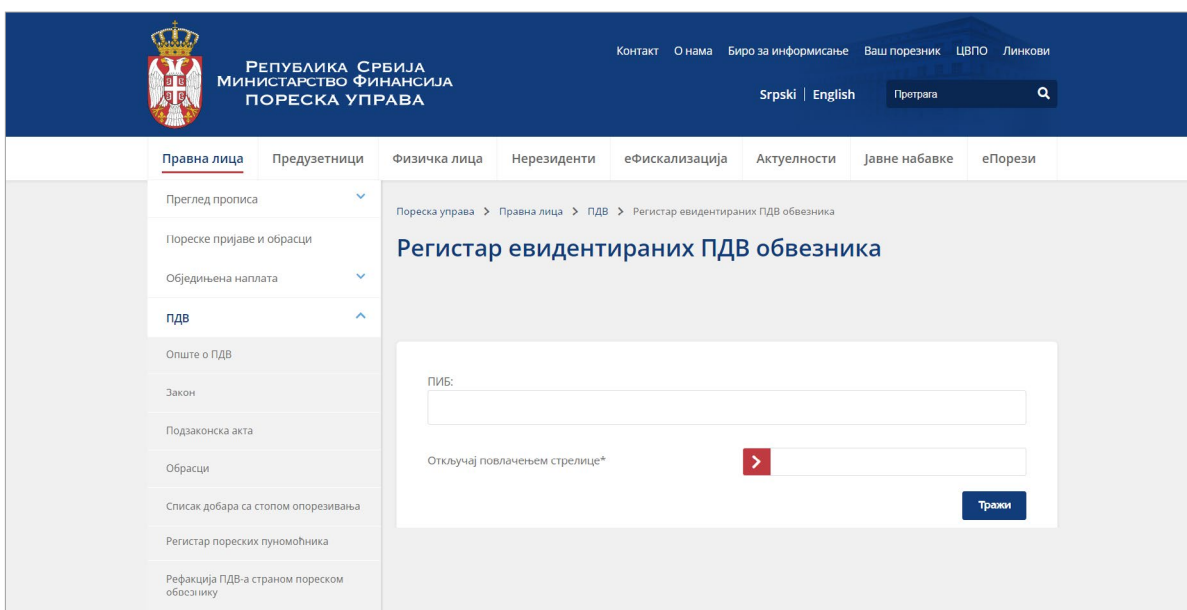
17 <https://www.trezor.gov.rs/sr/services/rpg/>

registrovano kao porodično poljoprivredno gazdinstvo. Dakle, u ovom odeljku je moguće pronaći informacije o ukupnom broju poljoprivrednih gazdinstava, koliko je njih u aktivnom statusu, u kom organizacionom obliku su registrovani i u okviru kojih filijala i ekspozitura Uprave za trezor. Odeljak o propisima pruža detaljan pregled svih propisa koji se odnose na RPG, dok se u obaveštenjima nalaze sva aktuelna obaveštenja za ovu oblast.

 Link ka internet portalu: <https://www.trezor.gov.rs/sr/services/rpg/>

3. Registar evidentiranih PDV obveznika

Registar evidentiranih PDV obveznika se nalazi na internet portalu Ministarstva finansija Republike Srbije, Poreske uprave i pruža informaciju o datumu ulaska pravnog lica u PDV, periodu u kom to pravno lice podnosi PDV prijavu (jednomesečni ili tromesečni period) i u kom statusu se nalazi. Pored navedenog u okviru ovog registra se nalaze i osnovne informacije o pravnom licu, kao što su naziv, adresa, matični broj i pib, zakonski zastupnici, ovlašćena lica i drugo.¹⁸

Slika 2. Registar evidentiranih PDV obveznika

 Link ka internet portalu: <https://www.purs.gov.rs/pravna-lica/pdv/registar.html>

4. Управа за полјопривредно земљиште

Управа за полјопривредно земљиште се налази у саставу Министарства полјопривреде, шумарства и водопривреде. Овај орган по основу Закона о полјопривредном земљишту, као и Уредбом о утврђивању Програма извођења радова на заштити, уређењу и коришћењу полјопривредног земљишта, има следеће надлежности:

¹⁸ <https://www.purs.gov.rs/pravna-lica/pdv/registar.html>

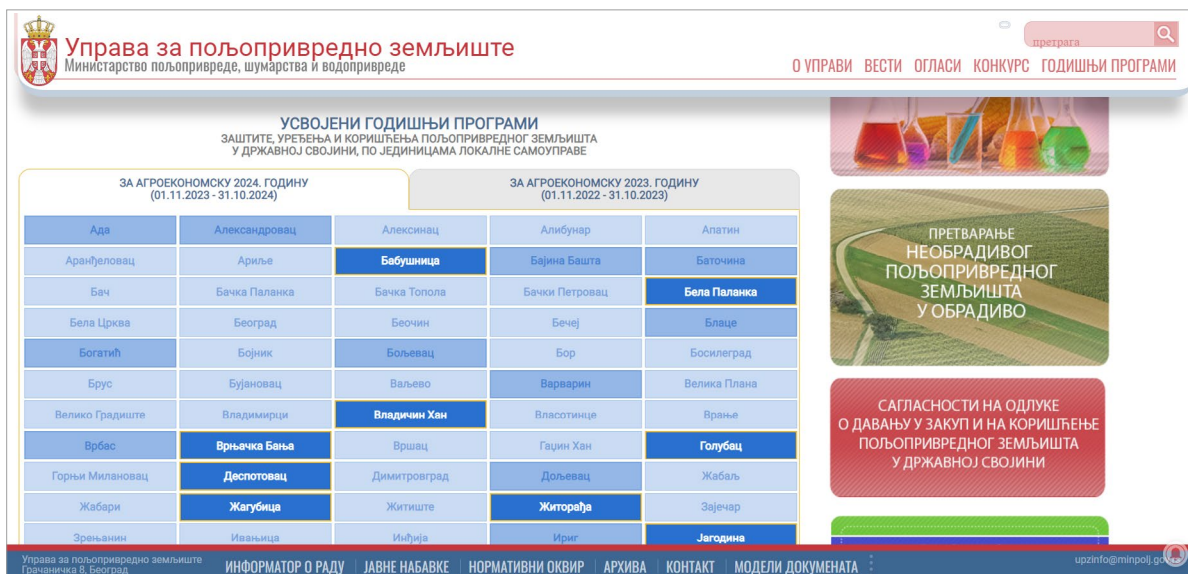

- Upravlja poljoprivrednim zemljištem u državnoj svojini
- Uspostavlja i vodi informacioni sistem o poljoprivrednom zemljištu
- Raspodeljuje sredstva za izvođenje radova i prati realizaciju godišnjih programa zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta
- Ostvaruje međunarodnu saradnju u oblasti zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta
- Prati izradu Poljoprivredne osnove Republike i njeno ostvarivanje i obavlja druge poslove iz planiranja, zaštite, uređenja i korišćenja poljoprivrednog zemljišta
- Daje saglasnost na godišnje programe zaštite, uređenja, korišćenja poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini jedinicama lokalne samouprave
- Daje saglasnost na odluke o raspisivanju oglasa za davanje poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini jedinicama lokalne samouprave
- Daje saglasnosti na odluke o dodeli poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini i zaključuje ugovore o zakupu poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini sa pravnim i fizičkim licima
- Prati realizaciju radova na zaštiti, uređenju i korišćenju poljoprivrednog zemljišta koje sprovode jedinice lokalne samouprave
- Prati realizaciju ugovora o zakupu poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini i odlučuje po žalbi o davanju u zakup poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini
- Finansira radove i druge aktivnosti na zaštiti, uređenju i korišćenju poljoprivrednog zemljišta na teritoriji Republike Srbije bez autonomnih pokrajina
- Daje saglasnost na promenu namene obradivog poljoprivrednog zemljišta
- Daje saglasnost na program komasacije koji donosi jedinica lokalne samouprave
- Raspolaže i upravlja poljoprivrednim zemljištem u državnoj svojini
- Izdaje odobrenje za investiciona ulaganja na poljoprivrednom zemljištu u državnoj svojini
- Može menjati poljoprivredno zemljište u državnoj svojini sa poljoprivrednim zemljištem pravnih i fizičkih lica u slučaju ukрупnjavanja poljoprivrednog zemljišta u državnoj svojini
- U skladu sa Zakonom o vraćanju utrina i pašnjaka selima na korišćenje daje mišljenje na odluku o vraćanju utrina i pašnjaka selima.¹⁹

Svi gore navedeni podaci se mogu zatražiti od uprave Zahtevom za pristup informacijama od javnog značaja ukoliko već nisu javno dostupni na sajtu Uprave. Na internet portalu Uprave se mogu pronaći i vesti u vezi sa oblastima koje su u nadležnosti Uprave, kao i informacije o svim aktuelnim oglasima i konkursima.

---

¹⁹ <https://upz.minpolj.gov.rs/sadrzaj/o-upravi/>

Управа за пољопривредно земљиште
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде

О УПРАВИ ВЕСТИ ОГЛАСИ КОНКУРС ГОДИШЊИ ПРОГРАМИ

УСВОЈЕНИ ГОДИШЊИ ПРОГРАМИ
ЗАШТИТЕ, УРЕЂЕЊА И КОРИШЋЕЊА ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА
У ДРЖАВНОЈ СВОЈИНИ, ПО ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

ЗА АГРОЕКОНОМСКУ 2024. ГОДИНУ (01.11.2023 - 31.10.2024)			ЗА АГРОЕКОНОМСКУ 2023. ГОДИНУ (01.11.2022 - 31.10.2023)	
Ада	Александравац	Алексинач	Алибунар	Апатин
Аранђеловац	Ариље	Бабушница	Бајина Башта	Баточина
Бач	Бачка Паланка	Бачка Топола	Бачки Петровац	Бела Паланка
Бела Црква	Београд	Беочин	Бечеј	Блаце
Богатић	Бојник	Бољевац	Бор	Босилеград
Брус	Бујановац	Ваљево	Варварин	Велика Плана
Велико Градиште	Владимирци	Владичин Хан	Власотинце	Врање
Врбас	Врњачка Бања	Вршац	Гаџин Хан	Голубац
Горњи Милановац	Деспотовац	Димитровград	Дољевац	Жабал
Жабери	Жагубица	Житиште	Житорађа	Зајечар
Зрењанин	Ивањица	Ивија	Ириг	Јагодина

ПРЕТВАРАЊЕ НЕОБРАДИВОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА У ОБРАДИВО

САГЛАСНОСТИ НА ОДЛУКЕ О ДАВАЊУ У ЗАКУП И НА КОРИШЋЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ЗЕМЉИШТА У ДРЖАВНОЈ СВОЈИНИ

Управа за пољопривредно земљиште
Границка 8, Београд

ИНФОРМАТОР О РАДУ | ЈАВНЕ НАБАВКЕ | НОРМАТИВНИ ОКВИР | АРХИВА | КОНТАКТ | МОДЕЛИ ДОКУМЕНАТА

upzinfo@minpolj.gov.rs

Slika 3. Prikaz usvojenih godišnjih programa

 Link ka internet portalu: <https://upz.minpolj.gov.rs/sadrzaj/>

5. Управа за аграрна плаћања

Управа за аграрна плаћања ради у саставу Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде и прва је институција која се искључиво бави субвенцијима у пољопривреди. Њен задатак је да омогући пољопривредним произвођачима да се јасно и на поуздан начин обавесте о свим актуелним подстицајима у пољопривреди, да им помогне да остваре субвенције на које имају право и да обезбеди ефикасну и брзу исплату средстава газдинствима.²⁰

За новинарски рад је пре свега значајна јер води евиденцију о свим обавезама према пољопривредницима и исплатама газдинствима по основу субвенција, брине се о регистру пољопривредних газдинстава, управља подстицајним средствима за пољопривреду из међународних извора и брине се о томе да она стигну до крајњих корисника.

На portalу Управе је могуће наћи информације које се односе на актуелне подстицаје, затим о IPARD II програму, али и за новинаре и новинарке веома корисне информације о процесима регистрације пољопривредних газдинстава, правним и општим питањима и слично. Све наведене информације су значајне за новинарски рад јер пружају детаљније податке који су значајни за боље познавање теме.

 Link ka internet portalu: <http://uap.gov.rs/>

6. Електронски регистар говеда

Електронски регистар говеда активно приказује ажуриране податке о популацији говеда на газдинству у односу на њихов идентитет, пол, старост, порекло и праћење кретања. Овај регистар

²⁰ <http://uap.gov.rs/o-nama/>

je pod ingerencijom Uprave za veterinu u okviru Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.²¹

Ovaj registar je značajan jer pruža Upravi lakšu identifikaciju pojavljivanja, širenja i suzbijanja zaraznih boleti, kao i nadležnoj veterinarskoj inspekciji za nadzor proizvodnje i prometa životinja i hrane životinjskog porekla. Za novinarski rad predstavlja značaj u pružanju mogućnosti brze obrade podataka od strane Uprave kada su neophodne informacije o pregledima po glavi goveda i informacija u vezi sa njima.

Link ka internet portalu: <https://www.vet.minpolj.gov.rs/procedure/obelezavanje-zivotinja/elektronski-registar-goveda/>

7. Uprava za veterinu

Uprava za veterinu se nalazi u sastavu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i obavlja poslove državne uprave i stručne poslove koji se odnose na zdravstvenu zaštitu životinja, veterinarsku i sanitarnu kontrolu u proizvodnji i u unutrašnjem i spoljnom prometu životinja, proizvoda, sirovina i otpadaka životinjskog porekla, semena za veštačko osemenjivanje, oplodjenih jajnih ćelija za oplodjavanje životinja, embriona i drugih organizama i predmeta kojima se može preneti zarazna bolest, hrane za životinje i komponenti za proizvodnju namirnica životinjskog porekla (klanice, mlekare i dr), kontrolu objekata za proizvodnju hrane za životinje i neškodljivo uklanjanje leševa i otpadaka životinjskog porekla, kao i objekata za njihovu preradu, kontrolu proizvodnje i unutrašnji i spoljni promet lekova i bioloških sredstava za upotrebu u veterini, kao i druge poslove određene zakonom.²²

Na portalu uprave se između ostalog nalaze sledeći registri:

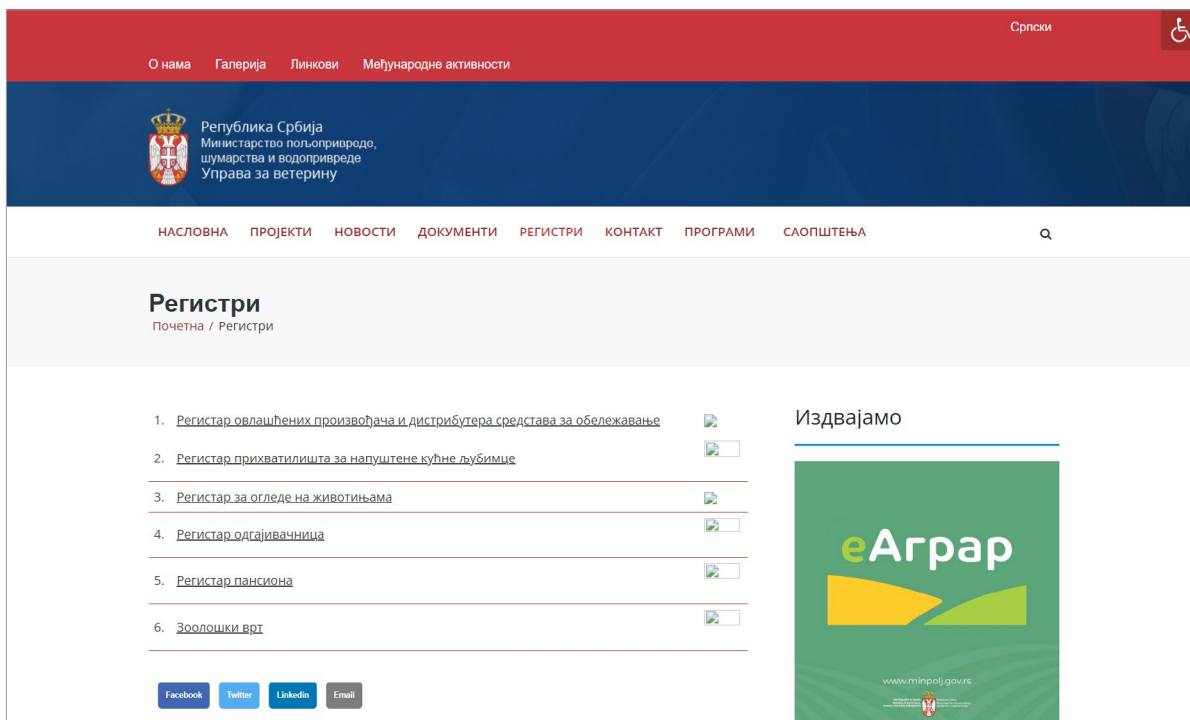
- Registar ovlašćenih proizvođača i distributera sredstava za obeležavanje
- Registar prihvatilišta za napuštene kućne ljubimce
- Registar za oglede na životinjama
- Registar odgajivačnica
- Registar pansiona
- Registar Zooloških vrtova

---

²¹ <https://www.vet.minpolj.gov.rs/procedure/obelezavanje-zivotinja/elektronski-registar-goveda/>

²² <https://www.vet.minpolj.gov.rs/procedure/obelezavanje-zivotinja/elektronski-registar-goveda/>

Slika 4. Registri u okviru Uprave

Pored navedenih informacija portal Uprave daje pregled svih novosti i projekata koji se realizuju u okviru delatnosti ove institucije.

Link ka internet portalu: <https://www.vet.minpolj.gov.rs/>

8. Uprava za zaštitu bilja

Uprava za zaštitu bilja, kao organ uprave u sastavu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, obavlja poslove koji se odnose na:

- zaštitu bilja od zaraznih bolesti i štetočina
- kontrolu sredstava za zaštitu bilja i ishranu bilja i oplemenjivača zemljišta u proizvodnji, unutrašnjem i spoljnom prometu
- kontrolu primene sredstava za zaštitu bilja
- proizvodnju i registraciju sredstava za zaštitu bilja i ishranu bilja
- fitosanitarni nadzor i inspekciju u unutrašnjem i spoljnom prometu bilja, semena i sadnog materijala
- kontrolu bezbednosti hrane i hrane za životinje biljnog i mešovitog porekla²³

Uprava je značajna za novinarski rad jer između ostalog u okviru nje posluju fitosanitarne inspekcije koje vrše nadzor nad uvozom pošljaka bilja u okviru kojeg vrše proveru dokumentacije identiteta i zdravstvenog stanja bilja, biljnih proizvoda i propisanih objekata, radi

²³ <https://uzb.minpolj.gov.rs/>

utvrđivanja prisustva ili odsustva štetnih organizama, kao i svaka druga provera usaglašenosti sa fitosanitarnim propisima. Bitno je istaći i da se posebno vodi evidencija izvoznika voća i povrća u svežem stanju sa visokim sanitarnim rizikom u Rusku Federaciju.

Sve navedene informacije jesu od javnog interesa, te u skladu sa tim treba da budu dostupne novinarima i novinarkama.

Link ka internet portalu: <https://uzb.minpolj.gov.rs/>

9. Direkcija za nacionalne referentne laboratorije

Direkcija za nacionalne referentne laboratorije je organ u okviru Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. U okviru Direkcije se pre svega razvijaju i opremaju laboratorije za obavljanje laboratorijskih ispitivanja za koje postojeće institucije nemaju mogućnosti da ih sprovedu ili ih samo delimično obavljaju, zbog ograničenja koja se odnose na nedostatak tehničke opremljenosti, odnosno nedostatka opreme i prostora. Ovde se pre svega misli na opremanje laboratorije za ispitivanje karantinskih bolesti bilja, takozvanih ekonomski štetnih organizama biljaka, zatim opremanje mikrobiološke laboratorije za ispitivanje bezbednosti hrane, laboratorija za ispitivanja kvaliteta mleka i u poslednjoj fazi opremanje i puštanje u rad hemijske laboratorije za ispitivanje kvaliteta hrane i prisustva štetnih materija u hrani. Posebna pažnja je posvećena opremanju laboratorije za ispitivanje kvaliteta mleka, kao polazne osnove za uspostavljanje sistema nezavisne kontrole kvaliteta mleka.²⁴

Informacije koje su za novinarski rad korisne i dostupne od strane Direkcije su sledeće:

- Ugovori koje zaključi Direkcija za nacionalne referentne laboratorije: iz oblasti javnih nabavki, iz radnih odnosa i dr.
- Planovi, programi, projekti Ministarstva
- Izveštaji: o radu Ministarstva, o finansijskoj realizaciji programa, ugovora, i dr.
- Informacije, službene beleške, obaveštenja i dr.
- Podaci o radu ministarstva objavljeni u medijima
- Arhiva dokumenata
- Podaci o rashodima Direkcije za nacionalne referentne laboratorije
- Podaci o sprovedenim postupcima javnih nabavki Direkcije za nacionalne referentne laboratorije
- Podaci o opremi koju Direkcija za nacionalne referentne laboratorije koristi u radu
- Zapisnici sa sednica
- Evidencije
- Zaključci
- Podaci o statusu i radu državnih službenika i nameštenika - rešenja iz radnih odnosa
- Evidencije lica angažovanih po ugovoru o delu ili ugovoru o privremenim i povremenim poslovima

---

²⁴ <http://www.dnrl.minpolj.gov.rs/>

- Evidencija rešenja o raspoređivanju
- Rešenja o ocenjivanju
- Evidencija rešenja o korišćenju godišnjih odmora
- Telefonski imenik sa rasporedom sedenja zaposlenih po kancelarijama u DNRL
- Evidencija službenih mobilnih telefona u DNRL
- Evidencija prisutnosti na radu²⁵

Dodatne evidencije koje se vode u Direkciji za nacionalne referentne laboratorije su:

- Evidencija rada kotlovskeg postrojenja
- Evidencija ulazaka i izlazaka robe iz magacina PGO
- Evidencija unete količine i iznete količine vakcina iz Banke biljnih gena
- Evidencija motornih vozila koja se nalaze u krugu DNRL aa ovde se nalaze na čuvanju i evidencija izlazaka istih
- Evidencija novih pneumatika i njihovog iznošenja iz kruga DNRL
- Evidencija radova firmi koje servisiraju određene uređaje (servisiranje PP aparata, protivpožarnih sistema i slično).²⁶

Link ka internet portalu: <http://www.dnrl.minpolj.gov.rs/index.html>

10. Vinarski i vinogradarski registar

U skladu sa Zakonom o vinu, svaki proizvođač grožđa (fizičko lice, preduzetnik, pravno lice) koji u svom vlasništvu, zakupu ili koperaciji ima najmanje 0,1 ha vinograda, ima obavezu upisa u Vinogradarski registar. Proizvođač grožđa (fizičko lice, preduzetnik, pravno lice) koji u svom vlasništvu, zakupu ili kooperaciji ima manje od 0,1 ha vinograda, a stavlja grožđe u promet takođe ima obavezu upisa u Vinogradarski registar. Svaki proizvođač vina (pravno lice, preduzetnik) ima obavezu upisa u Vinarski registar.²⁷

Vinarski registar je dostupan na portalu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede na sledećem linku: <http://www.minpolj.gov.rs/vinogradarski-i-vinarski-registar/>. Bitno je napomenuti da je registar dostupan u formatu otvorenih podataka te je lak za pretraživanje i pruža mogućnost pretrage po tipu privrednog subjekta, nazivu, okrugu i naselju.

---

²⁵ <http://www.dnrl.minpolj.gov.rs/download/informator/INFORMATOR%20O%20RADU%20januar%202022.pdf>

²⁶ Ibid.

²⁷ <http://www.minpolj.gov.rs/vinogradarski-i-vinarski-registar/>

The screenshot shows the 'Vinarski registar' page. At the top, there is a navigation menu with links like 'ПОЧЕТНА', 'МИНИСТАРСТВО', 'ДОКУМЕНТИ', etc. Below the menu, there are several news items. The main content area is titled 'ВИНОГРАДАРСТВО И ВИНАРСТВО' and 'Винарски регистар'. It includes a date '03.07.2017.' and a list of documents with links to view them, such as 'WV2 образац - Захтев за упис у Винарски регистар преузети - овде'. On the right side, there is a search bar, a 'Категорије' dropdown menu, and a 'Скорашњи чланци' section with two article thumbnails.

Slika 5. Vinarski registar i dostupna dokumenta

Vinogradarski registar i poslove u vezi sa njim vrši Centar za vinogradarstvo i vinarstvo d.o.o. iz Niša čije je osnivač Republika Srbija. Ovaj Centar ima svoju mrežu u Nišu, Beogradu, Novom Sadu, Kragujevcu, Negotinu, Aleksandrovcu i Kruševcu, dok vodi posebne registre za Beograd, Novi Sad, Kragujevac, Negotin, Kruševac i Niš. Za razliku od vinarskog registra, ovaj registar nije dostupan u formatu otvorenih podataka, ali su dostupni kontakt podaci za svaki od registara, kao i kontakt osobe.

Link ka internet portalu: <http://www.minpolj.gov.rs/vinogradarski-i-vinarski-registar/>

Link ka internet portalu (Vinarski registar): <http://www.minpolj.gov.rs/vinarski-registar/>

Link ka internet portalu (Vinogradarski registar): <https://cevvin.rs/>

11. Registar proizvođača jakih alkoholnih pića

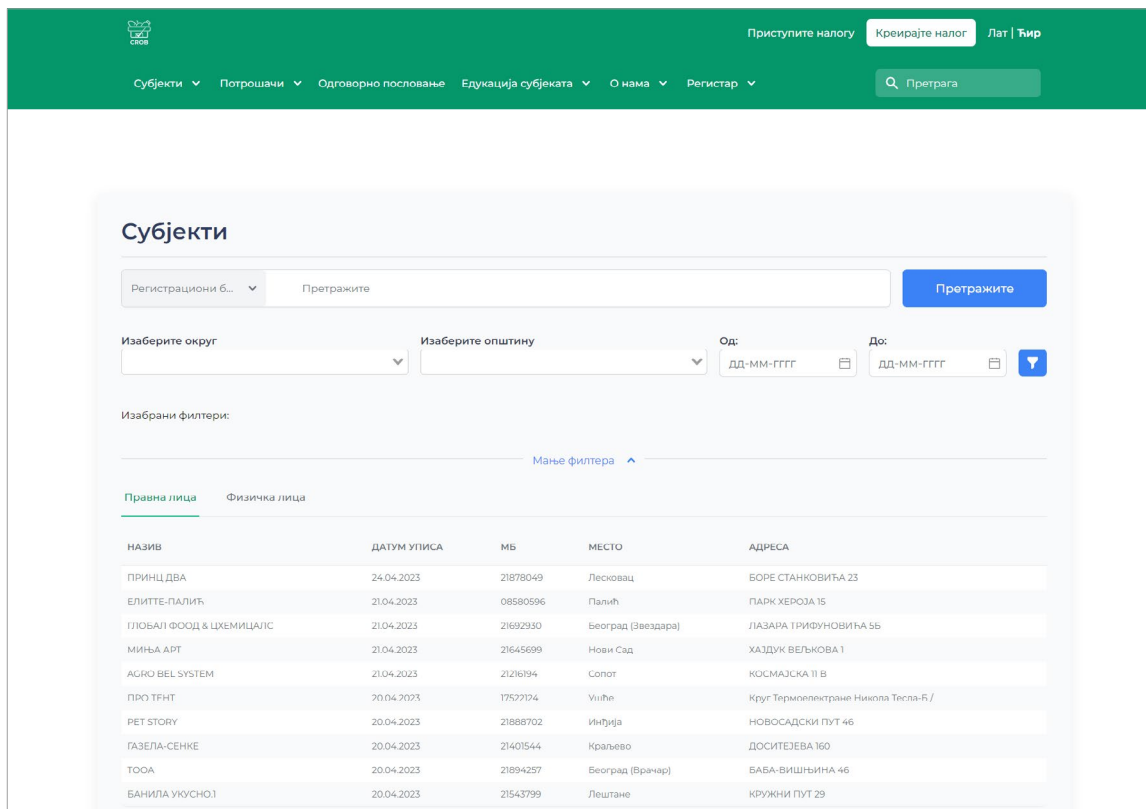
Registar proizvođača jakih alkoholnih pića je dostupan na portalu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i sadrži informacije sortirane po nazivu proizvođača i njihovim matičnim brojevima. Ovaj registar je decembru 2022. godine brojao 687 takvih privrednih subjekata.

Link ka internet portalu: <http://www.minpolj.gov.rs/download/Spisak-registrovanih-aktivnih-proizvodjaca-jakih-alkoholnih-pica-09.11.2021..pdf?script=lat>

12. Centralni registar objekata u poslovanju hranom

Centralni registar objekata u poslovanju hranom je posebna evidencija koja sadrži podatke o operaterima i objektima koji se koriste za proizvodnju, distribuciju i/ili skladištenje hrane. Centralni registar objekata vodi Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.²⁸ U decembru mesecu 2022. godine ovaj registar je brojaо 12.922 privrednih subjekata i 27.570 objekata. Registar pruža mogućnost onlajn pretrage prema subjektu i objektu, uz mogućnost primene različitih filtera koji u novinarskom radu mogu da suze pretragu.

The screenshot shows the 'Subjekti' (Subjects) search page. It includes a search bar with a dropdown for 'Registracioni б...' and a 'Претражите' button. Below the search bar are filters for 'Изаберите округ' (Select district) and 'Изаберите општину' (Select municipality), along with date range filters 'Од:' and 'До:' in DD-MM-YYYY format. There are also tabs for 'Правна лица' (Legal entities) and 'Физичка лица' (Physical entities). A table below displays search results with columns: НАЗИВ (Name), ДАТУМ УПИСА (Registration date), МБ (MB number), МЕСТО (Location), and АДРЕСА (Address).

НАЗИВ	ДАТУМ УПИСА	МБ	МЕСТО	АДРЕСА
ПРИНЦ ДВА	24.04.2023	21878049	Лесковац	БОРЕ СТАНКОВИЋА 23
ЕЛИТЕ-ПАЛИЋ	21.04.2023	08580596	Палић	ПАРК ХЕРОЈА 15
ГЛОБАЛ ФООД & ЦХЕМИЦАЛС	21.04.2023	21692930	Београд (Звездара)	ЛАЗАРА ТРИФУНОВИЋА 55
МИЊА АРТ	21.04.2023	21645699	Нови Сад	ХАЈДУК ВЕЉКОВА 1
АГИО ВЕЛ SYSTEM	21.04.2023	21216194	Сопот	КОСМАЈСКА II В
ПРО ТРНТ	20.04.2023	17522124	Више	Круг Термелектране Никола Тесла-Б /
PET STORY	20.04.2023	21888702	Инђија	НОВОСАДСКИ ПУТ 46
ГАЗЕЛА-СЕНКЕ	20.04.2023	21401544	Краљево	ДОСИТЕЈЕВА 160
ТООА	20.04.2023	21894257	Београд (Врачар)	БАБА-ВИШЊИНА 46
БАНИЛА УКУСНО1	20.04.2023	21543799	Лештане	КРУЖНИ ПУТ 29

Slika 6. Prikaz onlajn registra sa dodatnim filterima za pretragu

Link ka internet portalu: <https://registarobjekata.minpolj.gov.rs/landing-search-show>

13. Sistem tržišnih informacija poljoprivrede Srbije 2004 - 2022.

Sistem tržišnih informacija poljoprivrede Srbije sadrži cene poljoprivrednih proizvoda i na njemu radi 21 grad- centar, Institut za primenu nauke u poljoprivredi i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Na sajtu Sistema su dostupni svi kontakt podaci centara, bilteni kao i izveštaji o cenama.

Za novinarski rad je posebno značajan deo o izveštajima o cenama u okviru kojeg je moguće odabrati da li novinare i/ili novinarke zanimaju informacije o cenama voća, povrća, žive stoke, žitarice, mleka i mlečnih proizvoda, jaja i živinskog mesa, pesticida, đubriva i semenskih materijala.

²⁸ <https://registarobjekata.minpolj.gov.rs/>

STIPS BAZA PODATAKA
🇷🇸 🇪🇺

Proizvodi po mestima
Detaljni izveštaji
Nacionalni izveštaji

Odaberite parametre za izveštaj

Kategorija Izaberite kategoriju proizvoda. ☒ Jaja i živalsko meso ☐ Meso ☐ Mlečni proizvodi ☐ Mleko ☐ Povrće ☐ Voće ☐ Žitarice	Godina i nedelja Izaberite godinu i nedelju. Godina: <input type="text" value="2022"/> Nedelja: <input type="text" value="47. (21.11.2022-28.11.2022)(\$=114.06)"/>	Format izveštaja <input type="text" value="HTML"/>	Mesto prikupljanja <input type="text" value="Novi Sad-zelena pijaca"/>
--	---	--	--

R.Br.	Proizvod	Poreklo	Jed.mere	Cena (din)			Trend	Pomuda	Komentar
				min	max	dom			
1	Jaja (L)	Domaće	komad	19.00	19.00	19.00	bez promene	prosečna	
2	Jaja (M)	Domaće	komad	18.00	18.00	18.00	bez promene	prosečna	
3	Jaja (S)	Domaće	komad	17.00	17.00	17.00	bez promene	prosečna	
4	Jaja (XL)	Domaće	komad	20.00	20.00	20.00	bez promene	prosečna	
5	Piletina (eve rase)	Domaće	kg	380.00	400.00	400.00	rast	prosečna	

Slika 7. Prikaz STIPS baze podataka

Link ka internet portalu: <https://www.stips.minpolj.gov.rs/srl>

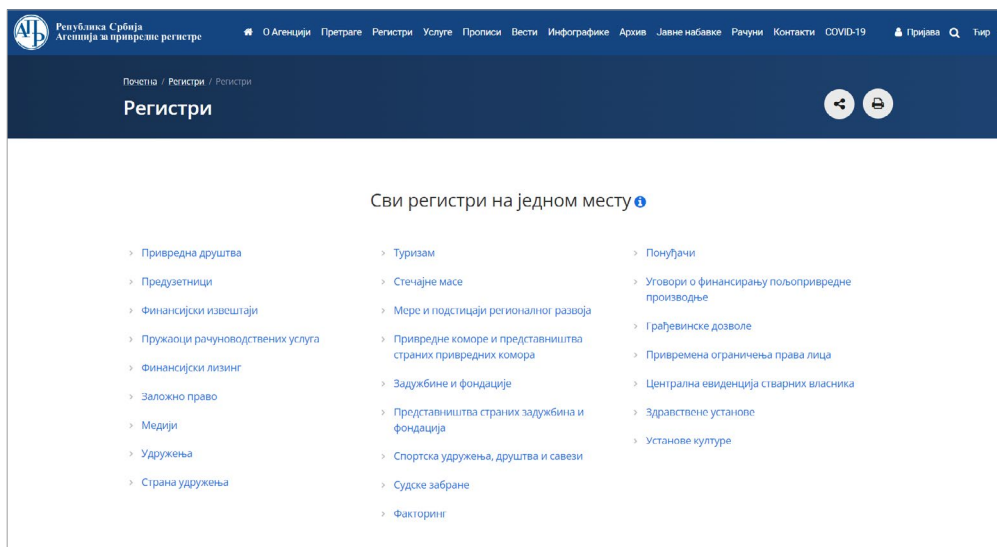
14. Agencija za privredne registre (APR)

Agencija za privredne registre je jedinstvena centralna baza podataka o otvaranju, zatvaranju i administrativnim funkcijama pravnih subjekata. Ova baza je u većini istraživanja početna adresa za dobijanje osnovnih podataka o pravnom licu i povezanim osobama koje su predmet istraživačkog rada.²⁹

Najčešća upotreba u novinarskom radu je pretraga privrednih subjekata i njihove dokumentacije, finansijskih izveštaja, pretraga centralne evidencije stvarnih vlasnika, založnog prava i drugih dostupnih administrativnih informacija.

Posebno značajan registar za novinarski rad u oblasti poljoprivrede je registar založnog prava koji pruža mogućnost pretrage po ugovoru o prodaji po predmetu, zatim po zalagodavcu, po vlasniku predmeta zaloge, pretraživanje ugovora o prodaji po prodavcu, po kupcu, pretraživanje po broju pod kojim je zahtev zaveden u Registru, pretragu ostalih vrsta zahteva i pretragu po primljenim registracionim prijavama i žalbama. Registar, tako na primer u pretrazi po predmetu zaloge, pruža mogućnost pretrage po vrsti predmeta koji mogu biti životinje, poljoprivredni proizvodi, pokretna stvar (registrovana i neregistrovana) i slično. Ove opcije su značajne jer poljoprivrednici u ne malom broju slučajeva kao predmet zaloge stavljaju grla sa svojih farmi, kao i mašine i opremu.

²⁹ <https://www.apr.gov.rs/%d0%bf%d0%be%d1%87%d0%b5%d1%82%d0%bd%d0%b0.3.html>

Slika 8. Prikaz registara

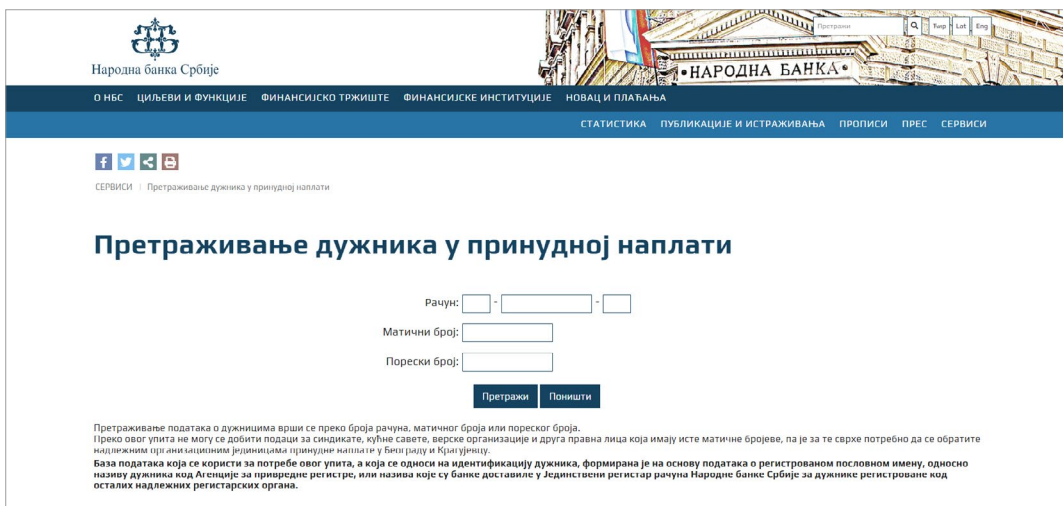

Link ka internet portalu:

<https://www.apr.gov.rs/%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B0.3.html>

15. Narodna banka Srbije (NBS)

Narodna banka Srbije je samostalna i nezavisna institucija koja doprinosi očuvanju i jačanju finansijskog sistema Srbije³⁰. Najčešća upotreba u novinarskom radu je pretraga prinudne naplate (potvrde, dužnici, jedinstveni registar računa...). Pretraga dužnika u prinudnoj naplati je moguća unosom račun, matičnog boja ili poreskog broja (PIB-a).

Slika 9. Prikaz pretrage dužnika u prinudnoj naplati

Link ka internet portalu: https://www.nbs.rs/sr_RS/indeks/

16. Centralna evidencija objedinjenih procedura za izdavanje građevinskih dozvola

Centralna evidencija objedinjenih procedura je je jedinstvena centralna baza podataka u kojoj se nalaze sve informacije o toku predmeta za izdavanje građevinskih dozvola³¹. Najčešća upotreba u novinarskom radu je pretraga predmeta po investitoru, ulici i broju predmeta. Postoji i mogućnost napredne pretrage koja može značajno da ubrza pretraživanje (Slika 10.)

Slika 10. Prikaz napredne pretrage CEOP-a

Link ka internet portalu: <https://ceop.apr.gov.rs/ceopweb/sr-cyrl/home>

17. Katastar nepokretnosti

Katastar nepokretnosti je servis koji sadrži podatke o nepokretnostima, koji su u Službi za katastar nepokretnosti sa naznačenim datumom ažurnosti bili u statusu „aktivni“.

Najčešća upotreba u novinarskom radu je za pregled, pretragu i praćenje baze podataka katastra nepokretnosti. Pored javnog pristupa, postoji mogućnost i pristupa za registrovane korisnike u okviru kojih je moguća pretraga po matičnom broju. Ovu uslugu Republički geodetski zavod naplaćuje u iznosu od 2,260 dinara za osnovni broj upita.

Slika 11. Prikaz katastra nepokretnosti

 Link ka internet portalu: <https://katastar.rgz.gov.rs/eKatastarPublic/publicaccess.aspx>

31 <https://ceop.apr.gov.rs/ceopweb/sr-cyrl/home>

18. Geosrbija

Geosrbija je nacionalna infrastruktura geoprostornih podataka. Najčešća upotreba u novinarskom radu je za prikaz, pretraživanje i analizu geoprostornih podataka Srbije.

Slika 12. Geosrbija

Link ka internet portalu: <https://a3.geosrbija.rs/>

19. Agencija za restituciju

Agencija za restituciju između ostalog vodi postupke i odlučuje o zahtevima za vraćanje imovine, odnosno obeštećenja, pružanja stručne pomoći podnosiocima zahteva i obveznicima vraćanja, vodi evidencije propisane zakonom.

Najčešća upotreba u novinarskom radu je za pregled, pretragu i praćenje evidencije podnetih zahteva za vraćanje oduzete imovine, odnosno obeštećenja.

Slika 13. Agencija za restituciju

Link ka internet portalu: <http://www.restitucija.gov.rs/>

20. Agencija za licenciranje stečajnih upravnika

Agencija za licenciranje stečajnih upravnika od 2015. godine vrši obavljanje poslova stečajnog upravnika u stečajnim postupcima koji se sprovode nad pravnim licima koja su sa većinskim javnim ili društvenim kapitalom, kao i u postupcima kada se tokom postupka stečaja promeni vlasnička struktura stečajnog dužnika tako da stečajni dužnik postane pravno lice sa većinskim javnim kapitalom, u skladu sa zakonom kojim se uređuje stečaj³². Ovo je značajno za novinarski rad jer dobar deo pravnih lica koja su bila u javnom ili društvenom većinskom kapitalu, u okviru stečajne mase ima i poljoprivredno zemljište koje je predmet prodaje u okviru stečajnog postupka.

Kako se i na glavnom baneru na portalu ACLSU-a navodi, ovaj portal ima za cilj promovisanje transparentnosti u vođenju stečajnih postupaka. U skladu sa navedenim u delu „stečaj“ se mogu naći informacije o stečajnim postupcima, prodaji, imovini, oglasima o prodaji, kvartalni izveštaji i podaci od značaja za sprovođenje stečajnih postupaka.

Portal nudi i mogućnost pretrage stečajnih postupaka po sudu, broju sudskog rešenja, gradu, opštini, matičnom broju, poreskom broju i statusu stečajnog postupka.

Poslednje osvežavanje baze podataka: 24.04.2023 01:47 | Кирилица | Latinica | English

Agencija za licenciranje stečajnih upravnika
javni informativni portal za promovisanje transparentnosti u vođenju stečajnih postupaka

Početna | Agencija | Stečajni upravnik | Nadzor | Razvoj profesije | **Stečaj** | ERS | Dokumenta | Linkovi

Pretraga

Pretraga

Sve vesti
Vesti (325)
Izveštaji sa događaja i obuka (78)

Lišta aktivnih stečajnih upravnika

Stručni ispit

ERS
Sistem za elektronsko vođenje stečaja

COVID19
Kazivanje interesovana za vakcinisanje protiv COVID-19

Stečajni postupci

Agencija za licenciranje stečajnih upravnika u svrhu informisanja javnosti na svom portalu objavljuje podatke i dokumentaciju o stečajnim dužnicima i toku stečajnog postupka koje dostavljaju stečajni upravnici putem Sistema za automatsko vođenje stečajnih postupaka i elektronsko izveštavanje ERS.
Agencija ne preuzima nikakvu odgovornost za ažurnost, tačnost, potpunost ili kvalitet objavljenih podataka koje dostavljaju stečajni upravnici.

Sud: Svi sudovi

Broj sudskog rešenja:

Datum: Od: Do:

Skraćeno ime:

Grad: Svi gradovi

Opština: Sve opštine

Delatnost: Sve delatnosti

Matični broj:

PIB:

Status stečajnog postupka: Svi statusi

Pretraga

Broj rezultata pretrage: 7.478

Slika 14. Prikaz pretrage stečajnih postupaka

Link ka internet portalu: <https://alsu.gov.rs/la/>

21. Agencija za osiguranje depozita

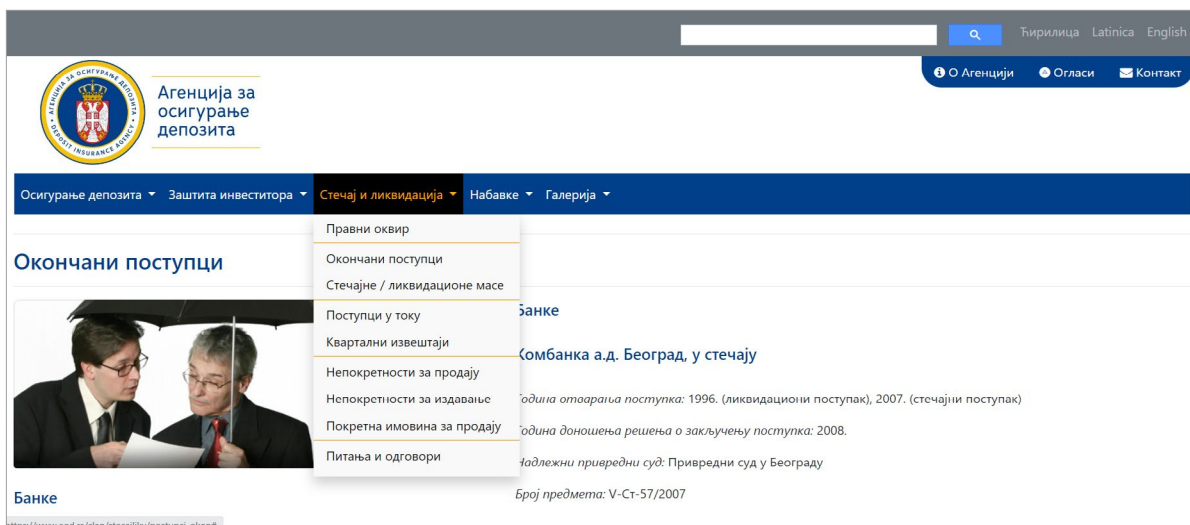
Agencija za osiguranje depozita osnovana je Zakonom o Agenciji za osiguranje depozita dana 25.7.2005. godine i određena je za univerzalnog pravnog sukcesora prethodne Agencije za osiguranje depozita, sanaciju, stečaj i likvidaciju banaka³³.

Za novinarski rad je portal Agencije značajan jer pruža uvid u okončane postupke,

³² <https://alsu.gov.rs/la/agencija/>

³³ <https://www.aod.rs/clan/hpstart/about>

postupke u toku, nepokretnosti na prodaju, izdavanje, kao i pregled pokretne imovine za prodaju i kvartalne izveštaje.

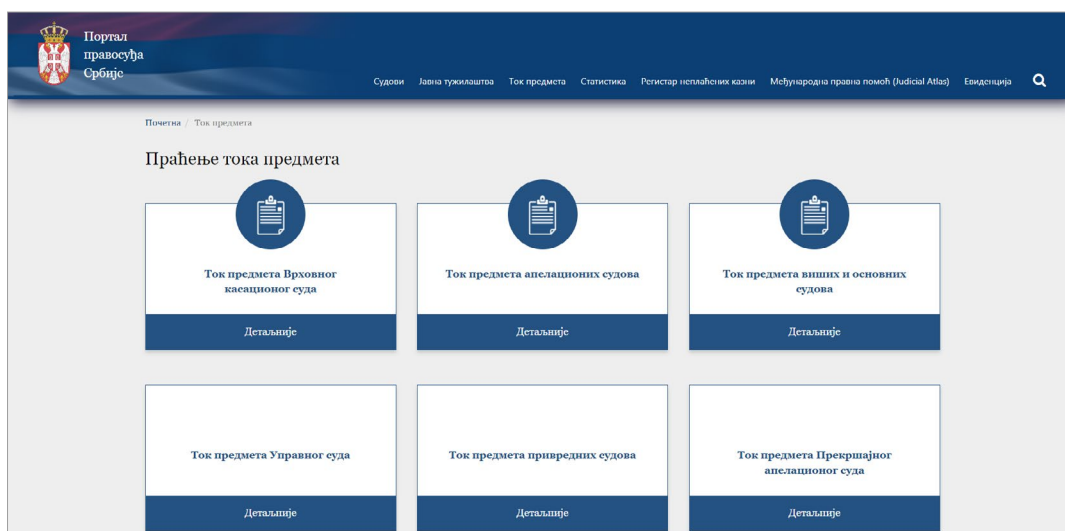
Slika 15. Agencija za osiguranje depozita - Stečaj i likvidacija

Link ka internet portalu: https://www.aod.rs/clan/stecajlikv/postupci_okon

22. Portal pravosuđa Srbije

Portal pravosuđa Srbije sadrži informacije o sudovima i javnim tužilaštvima i predmetima koji su u njihovim nadležnostima. Najčešća upotreba u novinarskom radu je za pregled, pretragu i praćenje toka predmeta i registra neplaćenih kazni. Takođe, pruža kontakt informacije svih sudova i Javnih tužilaštava.

Slika 16. Prikaz praćenja toka predmeta

Link ka internet portalu: <https://portal.sud.rs/cr>

23. Privredni sud u Beogradu

Privredni sud u Beogradu ima veliki značaj u postupcima stečaja jer je to institucija koja donosi zaključak o prodaji imovine iz stečajnog postupka. Ukoliko detaljne informacije nisu dostupne na portalu Agencije za licenciranje stečajnih upravnika, ovom sudu se novinari i novinarki mogu obratiti Zahtevom za pristup informacijama od javnog značaja i na taj način dobiti neophodne informacije.

Link ka internet portalu: <http://www.bg.pr.sud.rs/index.php?prf=con&id=1>

24. Portal javnih nabavki

Portal javnih nabavki je jedinstveno elektronsko rešenje za elektronske javne nabavke u Republici Srbiji koje se koristi za sprovođenje zakonskih odredbi [Zakona o javnim nabavkama](#). Na novom portalu JN koji je prikazan na slici 9, mogu se naći sve JN od 01. jula 2020. godine. Sve JN iz ranijeg perioda nalaze se na <http://portal.ujn.gov.rs>.³⁴

Najčešća upotreba u novinarskom radu je za pregled, pretragu i preuzimanje objavljenih planova javnih nabavki, objavljenih postupaka javnih nabavki, objavljenih oglasa javnih nabavki, odluka o dodeli/obustavi postupaka, rešenja postupaka zaštite prava, registra naručioca i ponuđača, raznih šifarnika i lista vezanih za zakonske klasifikacije.

The screenshot shows the 'Portal javnih nabavki' interface. At the top, there are navigation links for 'Планови јавних набавки', 'Поступци јавних набавки', 'Одлуке и уговорни', 'Заштита права', 'Извештаји', 'Оглasi и документа', 'ЈПП и концесије', 'Регистар јавних уговора', 'Спискови, шифарници, листе', and 'Отворени поваци'. The main content area is titled 'ЈАВНЕ НАБАВКЕ' and features four summary cards: 'ОГЛАСИ' (32 today, 2,463 last 7 days, 38,616 in 2023), 'ПОСТУПЦИ' (19 today, 7,296 in process, 13,377 in 2023), 'ОДЛУКЕ' (2,151 today, 346 in process, 362 in 10 days), and 'ПЛАНОВИ' (3,314 in 2023, 117 in 7 days). Below these is a 'Добродошли на Портал јавних набавки' message and a 'Нови РОК' (New Deadline) announcement regarding market research for ecological criteria, with a deadline of April 28, 2023, at 16:00 hours.

Slika 17. Prikaz portala javnih nabavki

Link ka internet portalu: <https://jnportal.ujn.gov.rs/>

25. Komisija za javno-privatna partnerstva

Komisija za javno-privatna partnerstva između ostalog donosi odluke o prihvatanju ili odbijanju JPP i koncesija.

³⁴ <https://jnportal.ujn.gov.rs/>

Najčešća upotreba u novinarskom radu je za pregled, pretragu i praćenje projekata javno-privatnih partnerstava i koncesija.

Slika 18. Prikaz spiska odobrenih projekata za JPP i koncesiju

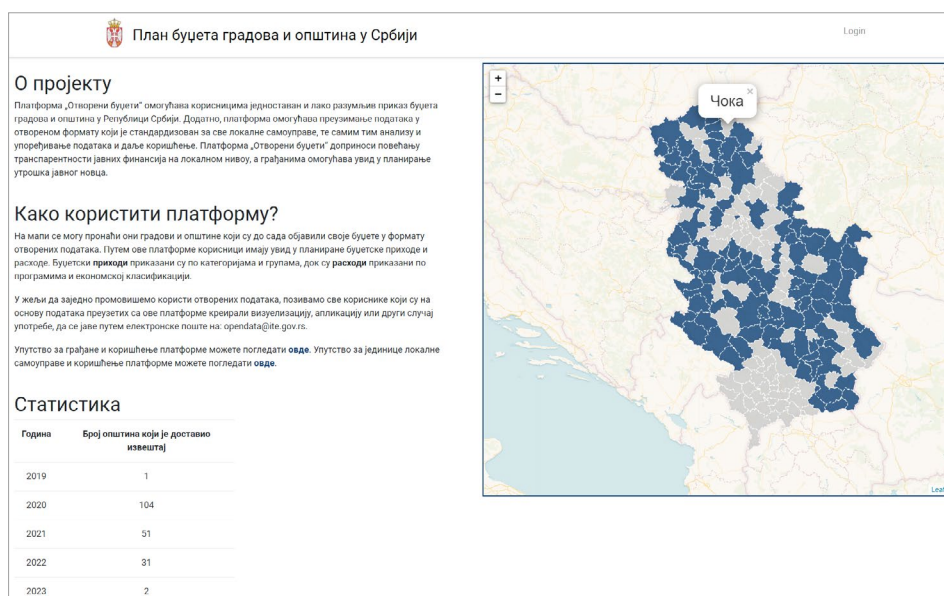

Link ka internet portalu: <http://jpp.gov.rs/>

26. Plan budžeta gradova i opština u Srbiji

Putem ove platforme korisnici imaju uvid u planirane budžetske prihode i rashode. Na mapi se mogu pronaći oni gradovi i opštine koji su do sada objavili svoje budžete u formatu otvorenih podataka.

Platforma omogućava preuzimanje podataka u otvorenom formatu i pogodna je za analizu i upoređivanje podataka. Budžetski prihodi prikazani su po kategorijama i grupama, dok su rashodi prikazani po programima i ekonomskoj klasifikaciji.

План буџета градова и општина у Србији

О пројекту

Платформа „Отворени буџети“ омогућава корисницима једноставан и лако разумљив приказ буџета градова и општина у Републици Србији. Додатно, платформа омогућава преузимање података у отвореном формату који је стандардизован за све локалне самоуправе, те самим тим анализу и упоређивање података и даље коришћење. Платформа „Отворени буџети“ доприноси повећаној транспарентности јавних финансија на локалном нивоу, а грађанима омогућава увид у планирање утрошка јавног новца.

Како користити платформу?

На мapi се могу пронаћи они градови и општине који су до сада објавили своје буџете у формату отворених података. Путем ове платформе корисници имају увид у планиране буџетске приходе и расходе. Буџетски приходи приказани су по категоријама и групама, док су расходи приказани по програмима и економској класификацији.

У жељи да заједно промовишемо користи отворених података, позивамо све кориснике који су на основу података преузетих са ове платформе креирали визуелизацију, апликацију или други случај употребе, да се јаве путем електронске поште на: opendata@ite.gov.rs.

Упутство за грађане и коришћење платформе можете погледати [овде](#). Упутство за јединице локалне самоуправе и коришћење платформе можете погледати [овде](#).

Статистика

Година	Број општина које је доставило извештај
2019	1
2020	104
2021	51
2022	31
2023	2

Slika 19. Prikaz platforme – Plan budžeta gradova i opština u Srbiji

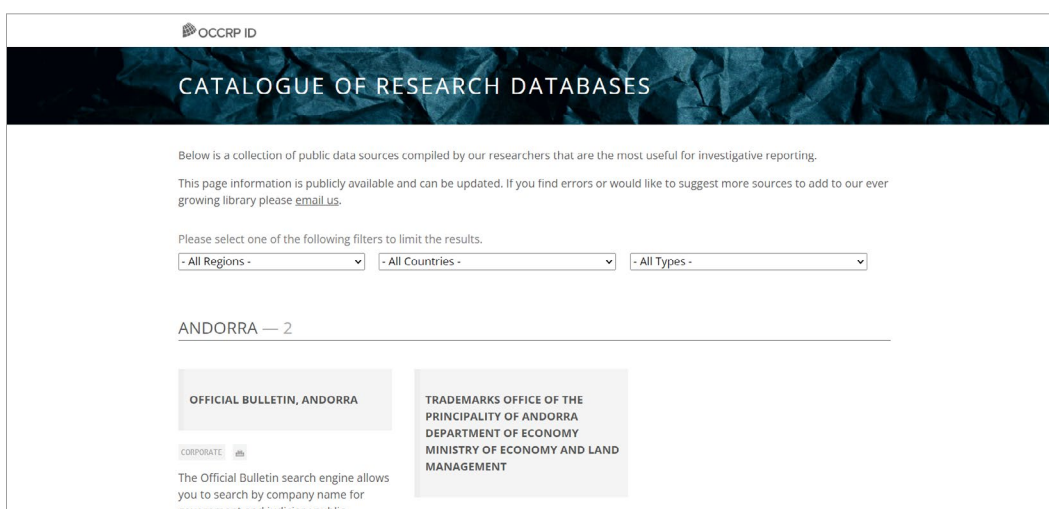
Link ka internet portalu: <https://budzeti.data.gov.rs/>

27. Međunarodne baze

U novinarskom radu na teme poljoprivrede, istraživanja u ne malom broju slučajeva znaju novinare i novinarku da odvedu u pravcu registara u drugim državama. Kako bi novinarski rad bio olakšan, predstavljamo skup međunarodnih baza podataka na jednom mestu (*Slika 20*).

Najčešća upotreba u radu je za pregled, pretragu i praćenje evidencije o pravnim licima.

Slika 20. Prikaz skupa međunarodnih baza

Link ka internet portalu: <https://id.occrp.org/databases/>

28. Offshore baze podataka

Kao što je već ranije pomenuto, istraživanja iz teme poljoprivrede mogu da odvedu i van granice Srbije, te skup međunarodnih baza podataka o offshore pravnim licima na jednom mestu može da uštedi vreme i olakša istraživački rad. Najčešća upotreba u novinarskom radu je za pregled, pretragu i praćenje evidencije o pravnim licima registrovanim u poreskim rajevima.

Slika 21. Prikaz pretrage offshore baza

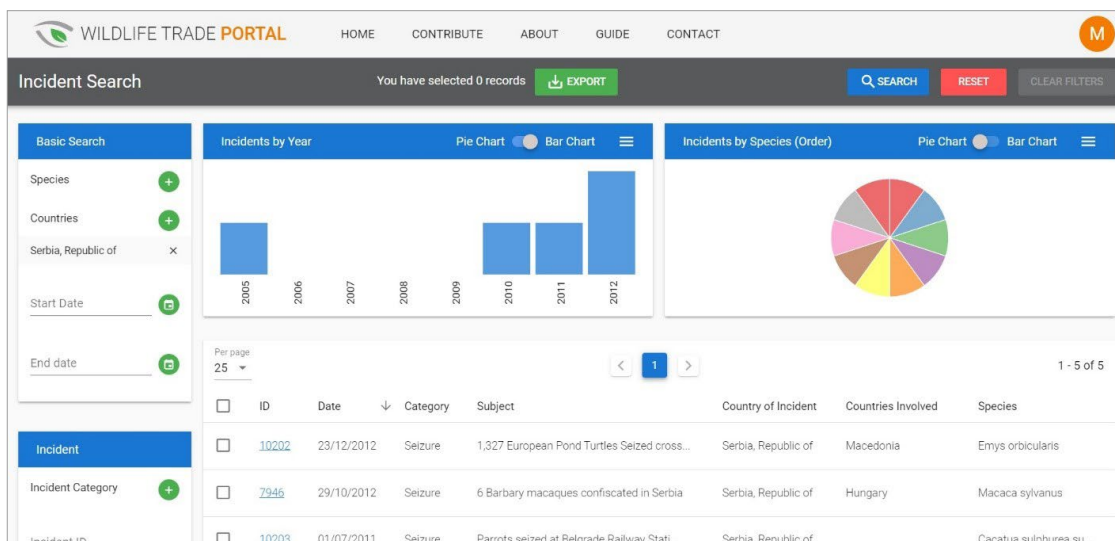
Link ka internet portalu: <https://offshoreleaks.icij.org/>

Link ka internet portalu: <https://opencorporates.com/>

29. Baza o trgovini divljim životinjama

Internet portal “Wildlife trade portal” pruža uvid u informacije o identifikovanim slučajevima trgovine divljim životinjama uz mogućnost odabira po vrsti, državi i vremenskom periodu. Veoma važno za novinarski rad je što pruža mogućnost izvoza podataka i na taj način olakšava istraživački rad novinara i novinarki.

Slika 22. Prikaz pretrage na primeru Srbije

Link ka internet portalu: <https://www.wildlifetradeportal.org/#/dashboard>

PODKAST, SAVREMENI AUDIO I VIDEO FORMAT U POLJOPRIVREDNOM NOVINARSTVU

Prema poslednjoj statistici objavljenoj u studiji Republičkog zavoda za statistiku o radnoj snazi i aktivnostima poljoprivrenih gazdinstava objavljenoj 2015. godine približno svako četvrto domaćinstvo u Srbiji poseduje poljoprivredno gazdinstvo, dok gotovo svaki peti stanovnik ima stalnu ili povremenu aktivnost u poljoprivredi.

Ako to posmatramo kroz brojeve, u Srbiji je u poljoprivredi angažovano više od 1,4 miliona ljudi, dok je na imanjima različitih veličina (od 10 do 15 hektara) angažovano više od 40 odsto ljudi.

Provođenje vremena na njivi ili u proizvodnji, često podrazumeva i da radno vreme ne postoji, a smene od 8 do 16 časova apstraktan su pojam. Samim tim, ne postoji ni precizno određeno vreme za aktivnosti van posla. Posao, informisanje i zabava, postaju jedno, a vreme izdvojeno za njih najčešće se prožima.

Zbog toga, plasiranje informacija poljoprivrednicima kao ciljnoj grupi od velike je važnosti. Targetiranje medija kojim će se informacija saopštiti, njena konciznost i vremenski interval u kom će se plasirati, ključne su stavke kada govorimo o informisanju poljoprivrednika.

Ako uzmemo u obzir to da internet mreža nije u potpunosti razvijena u ruralnim područjima u Republici Srbiji, kao i da se projekti digitalizacije ovakvih područja još sprovode i da su taksativna, odnosno da se prioritet daje školama, primetno je da tradicionalni mediji i dalje imaju dominantnu ulogu.

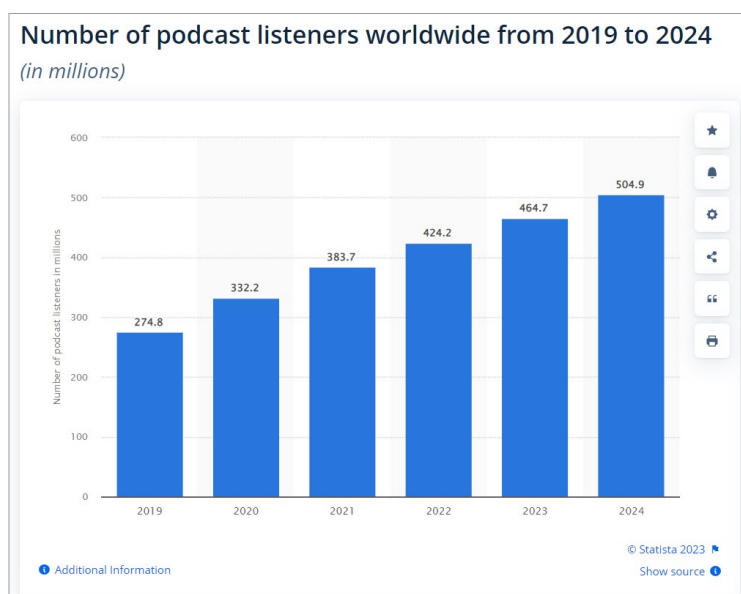
Takav je, na primer, radio. Njegova kompaktnost i dostupnost u poljoprivrednim mašinama, kada internet veza nije stabilna, pokazala se kao dobar primer u praksi širom sveta. Prema pisanju portala AgDevCo u članku „Korišćenje radija kako bi se došlo do malih poljoprivrednika“, radio je uvek dobar izbor kada je reč o malim gazdinstvima. Radio kao medij, ali kao i program „pozadinski“ angažuje slušaocima čak i kada rade i kada su posebno zauzeti, a kombinovanje muzike, servisnih informacija i programa koji daje prostor za priče o drugim poljoprivrednicima i njihovim iskustvima – dobitna je kombinacija kada je reč o povećanju slušanosti određenog programa.³⁵

Kako se u članku navodi, još jedan pozitivan primer koji prikazuje zašto je radio dobar pristup farmerima, jeste mogućnost dobijanja brze povratne informacije. Radijske emisije koje maksimizuju uključenost publike neretko u sebi sadrže ankete i pitanja, a uključivanje putem mobilnog telefona pozivanjem studijskog broja opcija je kojom glas svih poljoprivrednika može da se čuje.

U Srbiji trenutno postoji tek par radijskih emisija o poljoprivredi. Njih plasiraju javni medijski servisi. Radio televizija Srbije na talasima Prvog programa u nedelju u 8 časova ujutro emituje „Nedeljom za selo“, a Radio televizija Vojvodine u istom terminu emituje „Poljoprivredno dobro“ na talasima RNS1. Emisije govore o aktuelnim temama iz oblasti agrara, kao što su periodi setve, subvencija, ponude i potražnje na tržištu itd.

Obe ove emisije imaju i opciju slušanja onlajn, a u rubrikama u kojima su smeštene na sajtovima, mogu se poslušati i ranije epizode. Slušanje na odloženo, odnosno pravljenje podkast emisija posledica je digitalizacije svih oblasti, pa tako i poljoprivrede u svetu, ali i kod nas.

Prema statistikama koje datiraju od perioda korone do danas, podkast emisije dostižu sve više slušalaca. Na sajtu Statista, analiza pokazuje da je slušanost podkasta kao radijske forme od 2019. godine do danas povećana skoro za jednu trećinu, a prognoze kažu da će se ovakav trend nastaviti i u aktuelnoj godini, kao i u sledećoj.

Grafik 2: Broj slušalaca podkasta

(<https://www.statista.com/statistics/1291360/podcast-listeners-worldwide/>)

35 <https://www.agdevco.com/news/article-using-radio-to-reach-smallholder-farmers/#:~:text=Radio%20offers%20significant%20opportunities%20to,have%20access%20to%20a%20radio>

ZAKLJUČAK

Zadatak novinara koji se vode principima profesionalnog novinarstva je da pružaju tačne i pouzdane informacije, od suštinskog značaja za pojedince i zajednice. Profesionalno novinarstvo igra suštinsku ulogu u promovisanju demokratije tako što građanima pruža informacije koje su im potrebne za donošenje odluka. To nisu samo odluke koje se tiču politike, socijalnih i ekonomskih pitanja, to su odluke vezane za sve segmente života pojedinca i života u zajednici. Danas, možda kao nikada u savremenoj civilizaciji, to su odluke koje se tiču poljoprivrede i segmenata koje ona pokriva. Odnos građana prema poljoprivredi i svemu što ona podrazumeva, a to su hrana, zemljište, voda..., čini se, nikad nije bio važniji. Novinari koji izveštavaju o poljoprivredi treba toga da budu svesni.

Pitanje hrane značajno je i sa aspekta egzistencije svih građana, i sa aspekta položaja proizvođača, ekonomije jedne zemlje ili globalne ekonomije, i najvitalnije je bezbednosno pitanje. To bezuslovno znači da se o tim temama mora izveštavati visokoprofesionalno, za šta je neophodno znanje. Nije moguće da novinar bude stručnjak za svaku temu koju pokriva, ali mora da razume ono o čemu piše ili na drugi način izveštava. Uz to, treba da poseduje i sposobnost da istražuje i postavlja pitanja kako bi popunio praznine u svom znanju. Takođe bi trebalo da bude u stanju da identifikuje i konsultuje se sa stručnjacima na terenu kada je to potrebno, a u poljoprivrednom novinarstvu, budući da ono pokriva veoma širok spektar pitanja, pomoć eksperata je uvek dobrodošla. Dužnost je novinara da bude dovoljno informisan kako bi mogao tačno i odgovorno da izveštava.

LITERATURA

- Manovič, L. (2015). Jezik novih medija. Beograd: Clio.
- Đurić, D. (1997). Novinarska enciklopedija. Beograd: BMG
- Bernays, E. L. (1926). Crystallizing Public Opinion. New York: Liveright Publishing Corporation.
- Bertran, K. Ž. (2007). Medijska etika i sistemi medijske odgovornosti. Beograd: OEBS.
- Hromadžić, H., Popović, H. (2010). Aktivne medijske publike: razvoj koncepta i suvremeni trendovi njegovih manifestacija.
- Jevtović, Z., Petrović, R., Aracki, Z. (2014). Žanrovi u savremenom novinarstvu. Beograd: Jasen.
- Leksikon novinarstva (1979). Beograd: Savremena administracija.
- Đurić, K. (2021). Agrarna politika. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu.
- Đorđević, V., Belić, J. (1956). Osnovi poljoprivredne proizvodnje. Beograd
- Kolčar, V. (2002). Englesko-srpski i srpsko-engleski poljoprivredni rečnik, Beograd: Institut za kukuruz Zemun Polje.
- Božić, D., Bogdanov, N., Ševarlić, M. (2011). Ekonomika poljoprivrede, Poljoprivredni fakultet, Beograd
- Vreg, F. (2007). Medijske teorije i stvarnost. Ljubljana: Fakultet za društvene znanosti Sveučilišta u Ljubljani
- Kodeks novinara Srbije, Dostupno na: <https://savetzastampu.rs/dokumenta/kodeks-novinara-srbije/>
- Internet prezentacija Uprave za trezor, Registar poljoprivrednih gazdinstava (RPG), Dostupno na: <http://195.88.12.41/rpg-lat.html>
- Kancelarija za informacione tehnologije i elektronsku upravu, Portal otvorenih podataka, RPG – broj svih registrovanih poljoprivrednih gazdinstava / aktivna gazdinstva, Dostupno na: <https://data.gov.rs/sr/datasets/rpg-broj-svikh-registrovanikh-poljoprivrednikh-gazdinstava-aktivna-gazdinstva>
- Kancelarija za informacione tehnologije i elektronsku upravu, Portal otvorenih podataka, Veličina PG – poljoprivrednih gazdinstava u Republici Srbiji, Dostupno na: <https://data.gov.rs/sr/datasets/velichina-pg-poljoprivrednikh-gazdinstava-u-republitsi-srbiji>
- Narodna skupština Republike Srbije, Obrazloženje predloga Zakona o izmenama i dopunama Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Dostupno na: www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/2021/1883-21%20-%20Lat..pdf
- Pravilnik o upisu u Registar poljoprivrednih gazdinstava i obnovi registracije, kao i o uslovima za pasivan status poljoprivrednog gazdinstva, Sl. glasnik RS, br. 17/13, 105/15, 6/16, 46/17, 44/18 - dr. zakon, 102/18 i 6/19
- Republički zavod za statistiku, (2019), Anketa o strukturi poljoprivrednih gazdinstava, 2018 – Zemljište, Republički zavod za statistiku, Beograd, Dostupno na: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2019/Pdf/G20196003.pdf>

- Uredba o raspodeli podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju u 2022. godini, Sl. Glasnik RS, br. 125/21, 10/22 i 30/22
- Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Sl. glasnik RS, br. 41/09, 10/13 - dr. zakon, 101/16, 67/21 - dr. zakon i 114/21

CIP - Каталогизација у публикацији

Библиотеке Матице српске, Нови Сад

070.422:631(035)

ГЛУШЧЕВИЋ, Слађана

Priručnik za novinare koji izveštavaju o poljoprivredi [Elektronski izvor] / [autori Slađana Gluščević, Miloš Katić, Vanja Velisavljev]. - Novi Sad : Info centar za ruralni razvoj Agrosmart, 2023

Начин приступа (URL): <https://agrosmart.net/>. - Opis zasnovan na stanju na dan 27.11.2023. -

Nasl. s naslovnog ekrana. - Bibliografija.

ISBN 978-86-906014-0-0

1. Катић, Милош, 1986- [аутор] 2. Велисављевић, Вања [аутор]

а) Новинари -- Пољопривреда -- Приручници

COBISS.SR-ID 131206153

AGROSMART

PORTAL PAMETNE POLJOPRIVREDE